

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Vliv sekt na klasické křesťanství
Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů a její
interakce s většinovou církví a společností v Americe

Peter Klekner

Katedra Religionistiky
Vedoucí práce: prof. ThDr. Milan Balabán
Studijní program: Teologie (M6141)
Studijní obor: Evangelická Teologie

Praha 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem „Vliv sekt na klasické křesťanství Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů a její interakce s většinovou církví a společností v Americe“ napsal samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 25. května 2009

Peter Klekner

Bibliografická citace

Vliv sekt na klasické křesťanství : Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů a její interakce s většinovou církví a společností v Americe : diplomová práce / Peter Klekner; vedoucí práce: prof. ThDr. Milan Balabán. -- Praha, 2009. -- 71 s.

Anotace

Diplomová práce „Vliv sekt na klasické křesťanství“ s podtitulem „Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů a její interakce s většinovou církví a společností v Americe“ sleduje vývoj nově vzniklého náboženského hnutí v rámci severoamerického kontinentu. Sleduje vzájemné vlivy hnutí s americkou společností, tedy vzájemné konflikty, přínosy hnutí pro americkou kulturu a změny, ke kterým americká společnost hnutí přiměla.

Zároveň práce sleduje vztah většinových amerických křesťanských církví s Církví Ježíše Krista Svatých posledních dnů, snaží se rovněž najít jejich vzájemné vlivy, příp. konflikty.

Klíčová slova

mormoni, křesťanstvo, klasické, církev, americké, Amerika

Summary

The graduation thesis „Influence of Sects on Classical Christianity“ with the subtitle „The Church of Jesus of Latter Day Saints and its Interaction with the Majoritarian Society in America“ is mapping the development of the newly arisen religious movement withing the North American continent. It is observing the mutual conflicts and benefits of the movement, and the American culture as well as the changes, that the American society has forced the movement to make.

At the same time the thesis is observing the relationship of the majoritarian American Christian churches with the Latter Day Saints church and is also seeking to find influences, eventually conflicts.

Keywords

Mormons, Christianity, classical, church, American, America

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu práce Prof. Milanu Balabánovi i doc. Pavlu Hoškovi za jejich pomoc a vedení. Rovněž bych rád poděkoval manželce Anně za její podporu a synovi Matyášovi za trpělivost a krásný dětský úsměv.

Obsah

1 Úvod.....	7
1.1 Záměr	7
1.2 Vymezení sledované náboženské skupiny.....	7
1.3 Vymezení místa.....	7
1.4 Vymezení času.....	8
1.5 Definice pojmů.....	8
2 Uvedení do tématu.....	10
2.1 Metoda.....	10
2.2 Uvedení do tématu.....	11
3 Společnost, doba, osobnosti.....	11
4 Vznik a raný vývoj církve.....	12
4.1 První vize.....	12
4.2 Kniha Mormon.....	14
4.3 Počátky církve.....	17
4.4 Ohio.....	19
4.5 Missouri.....	21
4.6 Illinois.....	21
4.7 Zhrnutí.....	23
4.8 Rozdělení církve a mormonská válka v Illinois.....	24
5 Deseret (Utah) – nový domov.....	25
5.1 Zlatá horečka.....	27
5.2 Mormonská pošta.....	28
5.3 Železnice – spojení východu a západu.....	29
6 Polygamie.....	30
7 Ústup milenialismu a některých náboženských projevů.....	33
8 Vztah mormonů k černochům.....	34
8.1 Historický vývoj postojů k černochům.....	34
8.2 Změny rasové politiky církve (1951-1977).....	37
8.3 Konec rasových otázek (1978).....	38
9 Mormoni součástí americké kultury.....	39
9.1 Vynálezci z řad mormonů – inovátoři.....	39
9.2 Umění.....	40
9.3 Produkty a jídlo.....	41
9.4 Kultura a sport.....	41
9.5 Politika.....	42
10 Vztah Církve Ježíše Krista Svatých Posledních dní k ostatním	

křesťanským církvím.....	42
10.1 Mormonismus – učení.....	43
10.2 Svátosti.....	47
10.3 Prohlášení křesťanských denominací v souvislosti s pokusy o ekumenický dialog.....	49
11 Závěr.....	51
12 Seznam literatury.....	54
13 Přílohy.....	62
13.1 Příloha 1.....	62
13.2 Příloha 2.....	63
13.3 Příloha 3.....	64
Mapa hlavních církevních těles v USA.....	64
13.4 Příloha 4.....	65
13.5 Příloha 5.....	66
13.6 Příloha 6.....	67
13.7 Příloha 7.....	69
13.8 Příloha 8.....	70
13.9 Příloha 9.....	71

1 Úvod

1.1 Záměr

Záměrem této práce je zjistit, jestli mají nové náboženské směry (sekty) vliv na klasické křesťanstvo a většinovou společnost. Zároveň taky zjistit vliv společnosti a křesťanstva na nové náboženské směry.

Pro širší tématu a jeho lepší uchopení je dále nutné vymezit konkrétní náboženskou skupinu, společnost i prostor, ve kterém budeme jejich vzájemný vliv zkoumat.

Protože náboženské skupiny vznikají i zanikají téměř každý den, rovněž vymezím časové období, ze kterého zkoumanou náboženskou skupinu vyberu.

1.2 Vymezení sledované náboženské skupiny

V rámci této práce jsem za „sekty“ zvolil Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, jako reprezentanta nových hnutí, která vznikla v průběhu devatenáctého století a udržela se až dodnes. Bude tak možné lépe sledovat její vliv na církev i společnost a zároveň i změny hnutí samotného.

Jako na klasické křesťanství se pak budeme dívat na několik hlavních křesťanských církví na sledovaném území. Klasické křesťanství tak bude i většinovým náboženstvím, tedy náboženstvím většiny společnosti.

1.3 Vymezení místa

Vymezení místa mi usnadnilo místo vzniku hnutí samotného. Zeměpisně se budu držet uvnitř severní Ameriky, konkrétně Spojených států amerických.

Společensky pak bude zajímavé sledovat rodící se hnutí uprostřed rodící se nové společnosti a států, resp. federace.

Spojené státy jsou zajímavé i tím, že jsou založené na křesťanských principech, což, jak později uvidíme, se odrazí i na reakcích společnosti na nově vzniklý náboženský směr.

Částečně si troufám zajít i trochu dál a chápat americkou společnost i jako většinovou církev, právě z výše uvedeného důvodu.

1.4 Vymezení času

Výběrem konkrétního náboženského hnutí i prostoru, ve kterém vzniklo, je zčásti řečeno i to, které období budeme zkoumat. Přesto bych rád vymezil období od začátku 19. století až do dnešní doby, tedy přibližně posledních 200 let.

1.5 Definice pojmů

Klasické křesťanství

Klasické křesťanství je termín, který použil C. S. Lewis, aby „popsal teologii, která stvrzuje důležitost transformující víry v Krista jako Boha a spasitele.“¹

Nels F. S. Ferré popsal klasické křesťanství jako „centrální hrad, ve kterém žijí praví křesťané v hluboké spokojenosti, pevnost, kterou musí chránit a domov, který je takovým životem, který je nejlepší pro všechny lidi. Je to pravý domov těch, kteří nejsou vně hradu. Je obležený ze všech stran nepřáteli, kteří se třesou ho napadnout, protože se jím cítí falešně ohroženi.“²

Reprezentanty klasického křesťanství budou hlavní denominace dané oblasti: katolíci, presbyteriáni, luteráni, metodisti a episkopálové. Všechny tyto církve se hlásí ke křesťanské tradici prvních staletí, závěrům církevních koncilů a dalším základním křesťanským dokumentům, ve kterých je základem učení Písmo Svaté, jak bylo přijaté v kánonu bez dalších dodatků. Všichni věří v jediného trojjediného Boha a jeden křest na odpuštění hříchů.

Nebudu hledět na rozdíly vyznání jednotlivých denominací, budu je brát jako jeden celek se společnými základními charakteristikami, tj. z ekumenického pohledu, pod označením většinová církev.

1 Převzato z URL: <http://www.iclnet.org/pub/resources/christian-books.html>.

2 Nels F. S. Ferré, Searchlights on Contemporary Theology, in: URL: <http://www.religion-online.org/showchapter.asp?title=516&C=512>

Sekta

Sekta je podle jedné z definic oddělená politická nebo ideologická skupina; často odráží radikální společenské tendence. Členové sekty bývají vášnivými přívrženci svých učení a cílů. – V církevní oblasti samostatné náboženské společenství odtržené od velkých náboženských organizací. Motivy pro odtržení od oficiálních církví jsou různé, například kritika jejich učení a formy organizace. V sektách často existuje úzký pospolitý život a vědomí výlučnosti.

Nicméně se pojem sekta se v této práci objevuje pouze jednou, v názvu práce. V dnešní době se totiž jedná o problematyczny pojem³, který by někdo snad mohl považovat i jako hanlivý⁴. Místo toho v případě potřeby užiju pojem nové náboženské hnutí, příp. nový náboženský směr.

Nový náboženský směr

Podle definice Zdeňka Vojtíška:

„Novým náboženským směrem rozumíme skupinu lidí spojených společnou ideou spasení, která je v jejich kulturním a náboženském prostředí nová. Z této novosti vyplývá protestní zaměření nového náboženského směru a jeho napětí s okolní společností.“⁵

Nelze než s autorem souhlasit i v tom, že slovo „nový“ je synonymem pro nezařazenost a společenskou neakceptovanost.⁶

Denominace

V případě námi sledované náboženské skupiny je nutné definovat i tento pojem, protože jak později uvidíme, dochází u této skupiny časem ke změně jejich postojů i postojů okolní společnosti k nim a tím k výraznému poklesu napětí mezi oběma.

3 Víc k problematice tohoto pojmosloví viz Vít Profant a Ivan O. Štampach, Co je a co není sekta, URL: <http://www.sekty.cz/www/stranky/studie/CoJeACoNeniSekta.pdf>.

4 Podrobně o pojmu sekta viz článek Zdeňka Vojtíška, Co se slovem „Sekta“, in: Dingir č. 4, rok 2004, URL: <http://www.sekty.cz/www/stranky/studie/1.pdf>.

5 Zdeněk Vojtíšek, TR VIII/2002.

6 Tamtéž

Opět použiji definici Zdeňka Vojtíška, který denominací rozumí „náboženskou instituci, která je akceptována většinovou společností, a která zároveň toleruje jiné denominace.“⁷

Vliv

Vliv chápu jako *vzájemný* vliv, tedy interakci, nikoliv jednostranný vliv. Akce na jedné straně vyvolává reakci na druhé a naopak.

2 Uvedení do tématu

2.1 Metoda

Jak bylo naznačeno výše, abychom mohli mluvit o vlivu Svatých posledních dnů na většinové náboženství nebo na většinovou kulturu, musíme znát jejich historii, jejich vývoj a proměny za posledních přibližně 180 let.

Je nutné, abychom se obeznámili se zázemím i pozadím mormonského hnutí v Americe, jejím zakladatelem Josephem Smithem ml. a několika vlivnými prezidenty církve, jejich učením a vývojem učení v čase. Zároveň budeme potřebovat znát jejich odpůrce i důvody, proč tento odpor vznikl. Budeme sledovat zejména konfliktní situace, ale i přínosy a změny na obou stranách.

Cílem práce není hledat historickou pravdu nebo argumentovat ve prospěch odpůrců či příznivců mormonů. „Hledat historickou pravdu mezi apologety Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů a jejich kritiky asi nemá smysl.“⁸ Cílem této práce je hledat vzájemné vlivy.

Velikosti mormonského hnutí a délka časového úseku, který budeme sledovat, nám umožní podívat se na různé stránky vzájemného působení.

2.2 Uvedení do tématu

⁷ Tamtéž

⁸ Parafráze – Barrett, David V., Sekty, kultury, alternativní náboženství, s. 75a.

Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů⁹ vznikla během druhého probuzeneckého hnutí v letech 1800-1830, které kladlo důraz na prožití osobního spasení a obrozenecká setkání.

Zvýšený zájem o náboženství vedl ke vzniku nových probuzeneckých hnutí a křesťanských denominací. V této době vznikalo mnoho nových náboženských směrů (např. i jehovisté a adventisté) a mormoni, jak se Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů říká, byli jedním z nich.¹⁰

V začátcích Josef Smith zřejmě nepočítal s tak dlouhým trváním úspěchu svých vidění a prorocství. Možná s takovým úspěchem nepočítal ani Brigham Young, který zřejmě velmi dobře pochopil potřeby tenkrát (1847) už značné skupiny pronásledovaných věřících, když naplánoval a provedl zdlouhavý exodus většinové části skupiny do oblasti Deseret, země nikoho, kde mormoni našli klid i domov potřebný pro formování vlastního učení, které přes historickou i textovou kritiku přetrvalo do dnešních dní.

3 Společnost, doba, osobnosti

Joseph Smith jr. žil v době rodícího se národního povědomí, v rodící se federaci. Většina Američanů v této době netoužila mít jediné dominantní náboženství. Ve dvacátých letech devatenáctého století bylo členem některé z církví méně než 20% Američanů. Drtivá většina obyvatelů nové země nebyli členy organizované náboženské skupiny.

Prostředí rodící se Ameriky bylo to dokonalé pro evangelizaci – náboženské obrození¹¹. První vlna proběhla již v letech 1730-1750, ale zaměřila se převážně na městské obyvatelstvo, druhá vlna, v letech 1790-1830, se zaměřila na osadníky ve vzdálenějších částech země (záp. New York, Pennsylvania, Ohio, Kentucky a Tennessee) a přímo se dotýká i našeho tématu. V této době byla oblíbená masová shromáždění, tzv. táborová setkání (camp meeting) vybízela lidi k obrácení.¹²

9 Anglický název je Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, zkracován jako LDS.

10 In: Armstrong, Sydney E., A Religious History of the American People, Yale University Press, 1972.

11 Náboženská obrozenecká hnutí vychází z puritanismu, který do USA „přivezli“ první osadníci. Snahou tohoto hnutí je jít ještě dál, než zašla reformace v Evropě a skutečně se vrátit ke kořenům církve a obnovit ji od základu. (Mormon Faith in America, s. 9n).

12 In: Hanks, Maxine, Mormon faith in America.

Obě probuzenecké vlny se soustředily na prožití osobního vztahu s Bohem a obnovení čistého evangelia, jak bylo známé v prvotním křesťanství. Druhá vlna navíc zdůraznila lidskou schopnost vytvořit pravou církev.¹³

Mormonismus, který patří mezi tzv. restoration movement¹⁴, je rovněž snahou o obnovení a sjednocuje obě tyto myšlenky.

4 Vznik a raný vývoj církve

Úhelným kamenem učení Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů jsou zjevení Josepha Smithe a Kniha Mormon. Právě kvůli své zásadnosti pro svou víru jsou osoba J. Smithe, jeho zjevení i kniha samotná nejvíce zkoumanými i napadanými, jak ze strany zvenku – ze společnosti a většinové církve, tak i zevnitř – věrnými členy, i členy, kteří církev opouští¹⁵.

4.1 První vize

Josef Smith¹⁶ nebyl prvním ve své rodině, který měl vize. Měl je již jeho děd i jeho otec a dokonce i jeho matka. Josef Smith st. měl více vizí. Podobně jako lidé kolem i on vnímal různá evangelizační tažení jako i hnutí obnovy. Při hledání pravdy mu některé z vizí potvrdily, že se nemá přidat k žádné ze stávajících církví.

Rodina Smithových byla nesmírně zbožná, kromě víry v Boha však praktikovala i lidovou magii, při které běžně užívala věštických kamenů. V této době bylo celkem běžné, zvláště mezi prostšími dělníky používat věštických kamenů, zejména k hledání pokladů. To byla jedna z dovedností, která se u Smithů pěstovala. Z výše uvedených důvodů byly náboženské prožitky v této rodině velmi intenzivní.

13 Tamtéž.

14 Hnutí snažící se o obnovení církve podle vzoru rané církve.

15 Členství v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů od začátku rostlo velmi rychle a to i přesto, že bylo hodně i těch, kteří církev opustili. V posledních letech je nárůst spíše definován počtem členů, které církev uvádí. Ve skutečnosti dochází ke stagnaci nárůstu a je zapotřebí zhruba dvojitého počtu misionářů na získání stejného počtu konvertitů za rok jako předtím. Podrobněji viz Stark, Rodney, *The Rise of Mormonism*.

16 Joseph Smith se narodil 23. prosince 1805 v Sharonu, stát Vermont. Byl třetím ze sedmi synů (z celkem 11 dětí). Rodina žila v Nové Anglii po několik generací.

Po dlouhou dobu se nikdo z rodiny skutečně nepřidal k žádné z církví, které v okolí evangelizovaly. Podobně jako mnozí další, i oni věřili v možnost obnovení čistého Božího náboženství. Josephovu otci se zamlouval starověký řád, který byl ustanoven Ježíšem Kristem a jeho apoštoly, a který potom fungoval v prvotní církvi prvních staletí. Josephova matka Lucy naléhala na všechny, aby hledali tuto pravou církev, ať už by byla k nalezení v bibli, či kdekoliv jinde.

V takovémto prostředí nás nepřekvapí, že Joseph ml., i když ještě mlád, také přichází s vlastní vizí.¹⁷ Jak sám uvádí, příčinou zjevení bylo, že se nechtěl, zřejmě po otcově vzoru, přidat k žádné ze stávajících církví.

Kdy přesně k první vizi Josepha Smithe došlo, zůstává dodnes předmětem sporů, protože sám Smith uvedl několik různých údajů¹⁸.

Exkurz – datování první vize

Při určování času, ve kterém k první vizi došlo Smith uvedl nejdříve 12. rok svého života (1816), později v roce 1832 prohlásil, že měl vizi v roce 1820, což se také v SPD ujalo jako oficiální verze.

Nicméně je rok 1820 z pohledů kritiků mormonismu sporný, protože právě v letech 1819-1821 neproběhla v distriktu Palmyra, ve kterém se tenkrát rodina Smithových zdržovala, žádná zásadní evangelizační pozdvižení, při nichž by došlo k radikálnímu rozšíření řad presbyteriánů, baptistů, nebo metodistů. Naopak metodisté zaznamenali v této době jistý úbytek věřících, takže Smith rozhodně nebyl pod momentálním tlakem rozhodnout se.¹⁹

Mormonské zdroje hájí datování do roku 1820 tím, že vize byla výsledkem zápasu po probuzení v letech 1816-1817 nebo v letech 1817-1824²⁰.

17 Sice ve Smithově rodině i okolí (New England) brali vize velmi vážně, přesto když roku 1827 nevzdělaný mladík (bylo mu 24 let) prohlásil, že dostal od anděla zlaté desky, setkal se s nepřátelskou odezvou.

18 Viz exkurz.

19 In: Marquardt, H. Michael and Walters, Wesley P., *Inventing Mormonism: Tradition and Historical Record*, San Francisco, 1994, s. 15-41. také Walters, Wesley P., *New Light on Mormon Origins from the Palmyra Revival*, *Dialogue* 4, 1969, s. 66-67.

20 viz také výměna názorů mezi Bushman, Richard L. (SPD) and Walters, Wesley P. In: *Dialogue: A Journal of Mormon Thought*, 1969, 4:1:58nn.

Z exkurzu je vidět, nakolik problematické bylo mormonské hnutí od samého začátku i díky nekonzistenci výroků zakladatele samotného. I když bych tyto nesrovnalosti nerad vytykal pubertálnímu klukovi, jak Smith sám sebe nazval²¹

V další práci se přidržím posledního uvedeného data mezi lety 1820-1821.

Na podobné problémy narazíme i při zkoumání obsahu první vize. Dodnes není úplně přesně jasné, kolik postav mladý muž viděl. Podobně jako u datování i zde existuje několik možností počtu postav. Popis postav je stejně vágní jako předchozí dvě skutečnosti.

Zajímavé je, že o zprávě o prvním vidění nikdo dlouho neslyšel. Až samotný Smith v roce 1838 uvádí jako důvod to, že se s vizí svěřil metodistickému pastorovi (jednomu z účastníků evangelizačního tažení), což mu způsobilo utrpení a pronásledování.²²

Pro mormony nabyla první vize na důležitosti na konci devatenáctého století její kanonizací ve spise Drahocenná perla²³.

4.2 Kniha Mormon

V roce 1823 měl Smith další vidění, v němž se mu zjevil anděl Moroni a pověděl mu o knize napsané na zlatých deskách²⁴, zakopané na pahorku nedaleko od jeho domova. Podle zjevení šlo o knihu obsahující pokračování dějin Božího lidu v Americe. Roku 1827 mu bylo dovoleno desky vykopat. V témž roce se Smith oženil s Emmou Haleovou, se kterou měl 7 dětí (3 zemřely krátce po porodu).

Krátce po tom, co se i s rodinou přestěhoval²⁵ do Harmony ve státě Pennsylvania, začal Smith desky, které podle něj obsahovaly egyptské písmo, překládat.

21 Pearl of Great Price, 1:22, in: URL: http://scriptures.lds.org/en/js_h/1.

22 Pearl of Great Price, 1:21-24, in: http://scriptures.lds.org/en/js_h/1.

23 angl. Pearl of Great Price.

24 Dalšími artefakty byly kameny urim a thurim, určené k překladu textu, a hrudní deska (angl. breast plate).

25 Důvodem přestěhování prý bylo domáhání se některých dalších hledačů pokladů podílu na nálezů zlatých desek.

Při samotném překladu seděl Smith za plachtou a překlad diktoval písařovi – Martinu Harrisovi, svému pověřivému²⁶ sousedovi, bohatému statkáři, díky němuž se mohl přestěhovat, zaplatit dluhy v Palmyře a financovat překlady knihy. Výsledkem jejich společné práce bylo 116 stran překladu.

Harris si překlad od lehkovážného Smithe půjčil, aby jej ukázal manželce, která byla vůči celému podniku velmi podezřívá. Ke Smithovi se překlad však už nevrátil. Ztratil se poté, co ho Harris navzdory slibu, který dal Smithovi, veřejně vystavoval v Palmyře.²⁷ Ztráta překladu Smithe společně se smrtí jednoho ze svých dětí, kterou chápal jako trest za svoje a Harrisovo selhání, velice zasáhla. Nicméně se mu dostalo zjevení, že pokud se bude kát, bude moci v překladu pokračovat. Vina za ztrátu překladu byla připsána zejména Harrisovi.

V roce 1828 se k Smithovi přidal Oliver Cowdery. Potkal Smithova otce i matku, jejichž vyprávění o Josephovi zřejmě Cowderyho natolik zaujalo, že se chtěl se Smithem setkat a stát jeho písařem, což se v roce 1829 i stalo.

Společný překlad s Cowderym již nebyl stejný jako ten s Harrisem. Smith nebyl schopen reprodukovat původních 116 stran textu a neměl ani žádné kopie. Vysvětlil to tak, že mu bylo nařízeno, aby vyměnil text knihy Lehi, který byl obsažen ve ztracených stránkách, za zkrácený záznam o stejných událostech z desky Nephi. Tento záznam je dnes částečně zachován v 1 Nephi 1-10.²⁸

Pro Smithovy odpůrce – jedním z nich byla zřejmě i Harrisova žena – bylo takovéto vysvětlení nedostačující. Smith mohl přece vytvořit stejný překlad ze stejného zdroje. Bylo mu asi ale jasné, že by text nedokázal přesně reprodukovat, a proto radši vytvořil nový.

Během překladu Smith s Cowderym přijali zjevení a vzájemně se pokřtili (pokřtili i Smithova bratra Samuela) křtem Jana Křtitele v řece Susquehanna.

Protože skupina lidí z Harmony začala ohrožovat zdárné dokončení překladu, přesunuli se Smith s Cowderym ke Cowderyho příteli Davidu Whitmerovi do Fayette ve státě New York. Whitmer se rovněž zajímal o zlaté desky a umožnil oběma mužům pobyt ve svém domě. V průběhu stěhování

26 Více k Harrisově pověřivosti: John A. Clark letter, August 31, 1840 in Early Mormon Documents, 2:271. Donald W. Walker, „Martin Harris: Mormonism's Early Convert“, Dialogue: A Journal of Mormon Thought 19, 1986), s. 34-35. Pomroy Tucker Reminiscence, 1858 in Early Mormon Documents 3:71. Lorenzo Saunders Interview, November 12, 1884, Early Mormon Documents 2: 149, Turner 1851, s. 215.

27 In: URL: http://www.lightplanet.com/mormons/book_of_mormon/116_pages.html

28 In: URL: http://www.lightplanet.com/mormons/book_of_mormon/116_pages.html

neměl Smith zlaté desky u sebe, ty přesunul anděl – v této době je již stejně při překladu nepoužíval.²⁹ Překlad probíhal nadále za plentou, nyní však Smith nepoužíval urim a thurim, ale díval se do klobouku, ve kterém byl vložený věštec kámen a diktoval text písaři.

Poté, co při dokončování překladu našel titulní stranu a zjistil, že se kniha jmenovala kniha Mormon³⁰, učinil Smith v roce 1829 první pokusy o vydání knihy.³¹ E. B. Grandin, vydavatel listu The Wayne Sentinel³² a přítel M. Harrise, i přesto, že Smithovi udělal předběžnou kalkulaci nákladů, vydání knihy odmítnul.³³

Smith se pak společně s Harrisem pokoušel o vydání knihy u Jonathana A. Hadleyho, vydavatele listu Palmyra Freeman, i u Thurlowa Weeda, protizednářského vydavatele, a u Elihu F. Marshalla, Weedova konkurenta, který jediný s vydáním knihy souhlasil.

S jeho nabídkou pak Smith a Harris šli opět za Grandinem, v naději, že s Marshallovou nabídkou v ruce pochodí lépe než předtím. Pro snahu o přemluvení Grandina mluvilo to, že byl bliž, takže by nemuseli tolik cestovat. Nechtěli totiž tiskaři odevzdat celý materiál, ale pouze tu část, kterou v daný den otiskne.

Po dlouhém několikaměsíčním vyjednávání se nakonec domluvili. Největší obavou Grandina, která se později i potvrdila, bylo, že se kniha nebude prodávat. Proto musel Harris pro tento případ za náklady ručit vlastní farmou (částkou 3000 dolarů). Smith měl taky ručit, částkou přibližně 1500 dolarů.

Již během tisku knihy se publikace nežádaně „zpopularizovala“ v místním tisku díky Abneru Coleovi, vydavatelí The Reflector, který ji začal otiskovat ve svých novinách ještě před vydáním knihy. Obyvatelé Palmyry na základě těchto prvních zveřejnění proti vydání knihy protestovali.

29 B. H. Roberts, History of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, LDS Church, URL: <http://www.lds-mormon.com/history.shtml>, 1902

30 Zajímavé jistě je, že si Smith nezapomněl u místního Federal District Court zajistit na knihu Mormon autorská práva (tamtéž).

31 Protože si Smith uvědomoval, že celý příběh zní pro lidi poněkud neuvěřitelně, zajistil si skupinu tří (Oliver Cowdery, Martin Harris, and David Whitmer) a skupinu osmi (Christian Whitmer, Jacob Whitmer, Peter Whitmer, Jr., John Whitmer, Hiram Page, Joseph Smith, Sr., Hyrum Smith, and Samuel Harrison Smith) svědků. Tři svědkové sloužili zejména účelu svědectví o existenci zlatých desek, byli později exkomunikováni. Ve skupině osmi svědků byli všichni členy jedné z rodin, buď Smith nebo Whitmer. Svědectví se dodnes tisknou v úvodu knihy Mormon.

32 Noviny vydávané v Palmyře, ve státě New York od roku 1823 až do 1863.

33 tamtéž.

Kniha se nakonec v březnu 1830 sice ocitla na pultech, ale neprodávala se. Harris, na kterého kromě vlastních dluhů nakonec přešly i Smithovy dluhy, přišel o farmu i o manželku.

Za Smithova života pak byla kniha vydána ještě v roce 1837 v Kirtlandu ve státě Ohio a v roce 1840 v Nauvoos ve státě Illinois. Ve všech vydáních došlo ke Smithem autorizovaným úpravám. Kromě toho, že kniha obsahovala značné množství překlepů a gramatických chyb, které bylo nutné opravit, došlo i k úpravám ve významu textu, to ovšem představitelé mormonů popírají.³⁴

4.3 Počátky církve

První věřící začal Smith získávat ještě před vydáním *Knihy Mormon* (rok 1829). Nejenže jim nabídl novou víru, ale rovnou je i křtil.³⁵ Smithovo učení jako i samotná *Kniha Mormon* byla pro Ameriku tehdejší doby velmi provokativní. Nicméně byla zároveň i lákavá, zejména pro lid z chudších vrstev. Roli zde sehrála asi i její pro-americkost, která byla v té době určitě v rodícím se světě vítána. Kniha znovu vyprávěla dějiny Ameriky a zároveň sem přemísťovala klíčové biblické události, např. události posledních dní (Sión). Pro žádné z tvrzení *Knihy Mormon* však nenacházíme v pozdějších historicko-kritických zkoumáních oporu.

Cowdery dostal od Smithe úkol vybudovat církev, v témže smyslu přijal i zjevení. Nazval se apoštolem, podobně jako dvanáct svědků, kteří svědčili o pravosti *Knihy Mormon*. Několik z těchto apoštolů bylo posláno na první mise.

Formální založení *Církve Kristovy*, jak se doposud Smithovi přívrženci nazývali, si Smith naplánoval na 6. dubna 1830³⁶. Při této příležitosti přijal zjevení, že on sám má být vidoucím, překladatelem, prorokem Ježíše Krista a starším církve³⁷. Cowdery pak má být prvním (hlavním) kazatelem.

34 URL: <http://www.xmission.com/~research/central/resscri4a.htm>.

35 Jeho přívrženci byli hledači pokladů, známí z dob, kdy Smith věštil z koule, ale i restorionisti (hledali obnovu církve ne její změnou, ale návratem k původnímu stavu, jaký byl v prvotní církvi. Z tohoto hnutí vznikli např. i adventisti nebo svědkové Jehovovi).

36 Phelps, W. W., *A Book of Commandments, for the Government of the Church of Christ, Independence, Missouri, 1833.*

37 Novotný, Tomáš, *Mormoni a boží děti*, s. 5; *Doctrine & Covenant* 21:1.

Později došlo ke změně jména na Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů³⁸, jednak kvůli záměně s Cambellovým hnutím restorionistů, jednak proto, že lidé začínali nazývat přívržence církve mormoni, což Smith považoval za hanlivé.

Od dubna do června mělo nové hnutí celkem 30 členů. Členové byli křtěni tajně (v noci, po tmě) kvůli pronásledování.

Ve Fayette se téhož roku konala první konference, kde byly schváleny články a smlouvy Církve Kristovy³⁹. Setkání bylo velice emocionální a charizmatické – několik lidí mělo vidění a několik jich omdlelo.⁴⁰

Církev se pomalu rozrůstala, což vyvolávalo pozornost okolí. Mimo samotné výbušné a provokativní učení nového hnutí, Smith sám zřejmě dokázal vyvolat dostatečné nepokoje. Jsou jisté náznaky toho, že své přívržence v provokacích nebrzdil. Zašlo to dokonce až tak daleko, že mu tchán (za přičinění metodistického diákona – druhého zetě) odmítl pohostinství.⁴¹

Výsledkem bylo, že Smith se znovu přestěhoval k Whitmerům do Fayette, kde se v září 1830 konala druhá konference. V průběhu konference se Smith musel vyrovnat s novým jevem, kdy i další členové církve měli vlastní vidění. Příkladem je vize Hyrama Page, kterou odmítl jako pocházející od satana. Zde nadiktoval i zjevení obsahující velké eschatologické téma – „vyvolení budou shromážděni na jednom místě v této zemi v očekávání velkého soužení“⁴².

Krátce po konferenci se k církvi přidal Sidney Rigdon (spolu s 20 členy skupiny Učedníci Krista). Stal se Smithovým písařem, zatímco byl Cowdery

38 Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints (LDS).

39 Anglicky: Articles and Covenants of the Church of Christ.

40 In: Roberts, B. H., History of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, LDS Church, URL: <http://www.lds-mormon.com/history.shtml>, 1902

41 Smithův tchán o něm zřejmě neměl valné mínění. Když ho Smith žádal o ruku dcery, odmítl ho s tím, že ho jednak nezná, a jednak nemá „pocitivé řemeslo“. Smith Emmu odvedl z domova, aby se s ní tajně proti tchánově vůli oženil. Později se k tchánovi vrátili. Smith mu ale odmítl ukázat zlaté desky. Isaac Hale se o Knize Mormon vyjádřil jako o hloupém fabrikátu lži a hříchu, spekulaci s účelem napálit důvěřivé a neopatrné, aby výrobci mohli žít hýčkání těmi, kdo uvěřili lži. Emma zřejmě Smithovi zcela propadla, protože se zajímala o vlastní postavení v nově vzniklé církvi, načež ji Smith ujistil, že ji bude živit z církevních peněz a že bude sestavovat nový zpěvník. Zrovna tak zřejmě se Smithem sympatizovali jeho rodiče i širší rodina z Josefovy strany.

42 Tamtéž. In: Phelps, W. W. ed. A Book of Commandments, for the Government of the Church of Christ, William Wines Phelps & Co., 1833
URL: <http://www.irr.org/mit/BOC/default.html>.

vyslán na misií k Lamanitům k řece Missisipi. Smith Rigdonovi nadiktoval Henochovo proroctví a knihu Judovu.

Podle dalšího zjevení se církev měla přesunout do Kirtlandu a tam očekávat návrat Cowderyho.⁴³

4.4 Ohio

Mnozí ze Smithových následovníků očekávali, že se v Kirtlandu usadí na delší dobu a vyhnou se konfliktům i pronásledování, ale nebylo tomu tak. Už na počátku roku 1832 byl Smith napaden a lynčován⁴⁴.

Kromě změny názvu církve došlo taky k dalším úpravám organizace církve – k oddělení nižšího áronského kněžstva od vyššího melchisedekova kněžstva. Vznikla i základní hierarchie prezidenta, rádců, rady sedmdesáti⁴⁵, atd. podle vzoru prvotní církve.

V tomto období vzniká taky Kirtland Safety Societ (Kirtlandská banka)⁴⁶ a na základě Smithova překladu egyptských svitků zakoupených církví od kočovného vystavovatele mumií, kniha Abrahamova⁴⁷.

43 Ještě před přestěhováním do Kirtlandu navštívil Smith město Colesville, kde pokřtil Josepha Knighta st. a mnoho dalších lidí. Smith se zde proslavil exorcismem Newella Knighta. Díky tomu se dalo pokřtít několik dalších obyvatel Colesvilleu. Vyvolal však i nepřátelství v řadách ostatních obyvatel, což nakonec vedlo k zatčení a souzení Josepha Smitha jako tuláka. Přestože byl shledán nevinným, dav lidí ho v Colesvilleu při jeho další návštěvě pronásledoval, takže musel (společně s Emmou a Cowderym) uprchnout.

44 Podrobný popis události viz Bushman, Richard, Joseph Smith: Rough Stone Rolling, s. 178.

45 Dnešní hierarchie církve viz příloha 7.

46 KSS byla kvazibanka zorganizovaná v roce 1836 vedením a následovníky Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů. Podle jejich stanov bylo jejím záměrem naplnit bankovní potřeby rostoucí mormonské komunity v Kirtlandu, stát Ohio. Zkrachovala v roce 1837. Následkem krachu opustilo církve mnoho přívrženců a Joseph Smith byl obviněn, že banka byla jenom způsobem jak obrátit lidi o peníze. Smith dostal pokutu za vedení ilegální banky. In: Adams, Dale W., Chartering the Kirtland Bank, BYU Studies 1983, svazek. 23, č. 4, s. 467-482

47 Kočovní ir jménem Michael Chandler přivezl do Kirtlandu výstavku mumií a egyptských papyrů (v té době pro každého nečitelných). Jako vidoucímu, bylo Smithovi dovoleno do papírů nahlédnout, přičemž měl Smith vidění o nadpřirozeném obsahu papyrů. Ty poztupně přeložil V roce 1880 se stali součástí oficiálních písem Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů ve sbírce Drahocenná perla. Původní texty se po překladu údajně ztratili, ale v roce 1966 byli opět nalezeni. Z výsledků zkoumání papyrů vychází historická a textová

Kniha Abrahamova je snad ještě více kritizovaná než kniha Mormon. V tomto případě se totiž dochovaly i originály, ze kterých Smith překládal. Výsledky překladu jsou velmi zajímavé, protože Smith překládá často jen jediný člen jako celou větu. Samotný původní text je tedy zcela jiného charakteru než překlad.⁴⁸

Jazyk, psaný i mluvený, Smithe velmi zajímal. Až do té míry, že později vytvořil i vlastní písmo. Je zřejmé, že jazyk a písmo, zvláště pak to, které v té době umělo číst jen několik lidí, bylo pro Smithe velmi dobrým nástrojem k získání moci a k manipulaci.

Na počátku roku 1831 vznikl pod Smithovým vedením nový sociální systém pod názvem United Order v rámci přípravy na nadcházející milénium. Od členů se očekávalo, že odevzdají veškerý svůj majetek, který bude poté opět přerozdělen každému podle jeho potřeb⁴⁹. Experiment selhal.⁵⁰ Jak se později ukázalo, nejvhodnější je výběr desátků.

Smith v roce 1832 vedl organizaci čítající přes tisíc lidí. Nejen že tomu úkolu nestačil, protože byl mladý a nezkušený. Čelil i obviněním mnohých ze zneužívání důvěřivých lidí i z toho, že se snažil je připravit o majetek. Jednou v noci téhož roku byl vytažen z postele a zbit do bezvědomí, následně lynčován. Přestože tyto reakce jsou jistě velmi vyostřené a agresivní, nezůstává nám než dát zapravdu těm, kteří již v té době viděli jasné náznaky manipulace a vykořisťování. Ostatně si stačí vzpomenout, jak skončil důvěřivý Martin Harris.⁵¹

Tyto násilné události usměrily Smithův odchod do Missouri, zůstával však nadále i ve spojení s Kirtlandem, o čemž svědčí i stavba velkého kamenného chrámu v Kirtlandu. Jeho financování odčerpalo veškeré finance, které mohly být použity na stavbu Sionu v Missouri. Mnoho členů církve včetně Smithe se velmi zadlužilo. Smithovi samotnému se již později nepodařilo své dluhy splatit.

kritika knihy Abrahamovi. Viz URL: <http://www.carm.org/religious-movements/mormonism/book-abraham-papyri-and-joseph-smith>

48 Podrobněji Novotný, Tomáš, *Mormoni a Boží děti*, s. 79nn

49 "But it is not given that one man should possess that which is above another, wherefore the world lieth in sin." D&C, 49:20.

50 In: Bushman, Richard Lyman, *Joseph Smith: Rough Stone Rolling*

51 Viz kapitola 4.2.

4.5 Missouri

Podle Smithovy vize měl být nový Sion v západním Missouri. Do oblasti se začalo stěhovat velké množství věřících, což také vedlo k nárůstu napětí. Většina lidí, kteří věřili Smithovu prorockví, se totiž chtěla v místě nového Sionu usadit. Tím, že jich bylo mnoho a skupovali větší kusy půdy, znejistili tamní osadníky, kteří se začali bát o vlastní existenci.

Agresivita místních pionýrů, kteří Smithovo prorockví o Sionu považovali za hrozbu, zašla až tak daleko, že zlynčovali církevní hodnostáře a vyhnali mnohé mormonské rodiny z domovů.⁵²

Mormonské hnutí bylo ostatními obyvateli považováno za nábožensky a politicky nebezpečné⁵³. Místní obviňovali mormony z toho, že volí jednohlasně, napětí přidávaly i výše uvedené nákupy půdy. Na svých usedlostech zastávali mormoni abolicionistické⁵⁴ postoje, které byly v rozporu s pro-otrockým přesvědčením většiny ostatních obyvatelů. Olej do ohně navíc přililo Smithovo prohlášení, že okres Jackson ve státě Missouri se stane Novým Jeruzalémem a okolní půda byla přislíbena Bohem mormonské církvi.⁵⁵

Všechny tyto důvody společně s odbojnou skupinou uvnitř hnutí Svatých posledních dnů, zvanou Danité, vedly v roce 1838 ke konfliktu známému pod názvem mormonská válka⁵⁶.

4.6 Illinois

Na konci mormonské války zůstali vedoucí představitelé SPD uvězněni v cele ve městě Liberty. Nikdy nebyli obžalováni ani odsouzeni. Ze společenských důvodů jim nebylo umožněno veřejné propuštění. Nakonec jim po několika měsících, které strávili v malé přízemní místnosti, bylo umožněno uprchnout. Odstěhovali se za ostatními mormony do státu Illinois, kde se usadili ve městě Commerce – mormony nazvané Nauvoo⁵⁷.

52 Počet rodin přesáhl 800 a věc řešil i samotný prezident Martin Van Buren.

53 Při jedné z předchozích návštěv se Smithovi dokonce podařilo založit vlastní noviny – The Morning and Evening Star, nejzápadnější noviny v USA.

54 Definice viz URL: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1448/abolitionism>

55 Viz URL: http://eom.byu.edu/index.php/New_Jerusalem

56 Podrobněji viz URL: http://www.jefflindsay.com/LDSFAQ/FQ_Danites.shtml#1838

57 Z hebrejštiny. Iz 52, 7.

Smithovi a mormonům byla v Nauvoov přiznána rozsáhlá práva i kompenzace za ztrátu majetku v průběhu pronásledování v Missouri.⁵⁸

Mormonská komunita v Nauvoov rychle narostla vlivem misie a přistěhovalců. Nauvoov se tak stalo největším městem v Illinois. I zde postupně narůstalo napětí kvůli soudržnosti mormonů při volbách a jejich narůstající moci.⁵⁹

V podstatě se opakovala situace z Missouri. Smith byl zřejmě zaslepen představou, že si vytvoří svět pouze pro sebe a svoji církev a nebral ohledy na ostatní kolem. Jeho teorie o theodemokracii jsou zřejmě dobrým vysvětlením jeho postojů a snah.

Nově k eskalaci napětí přispělo, že Smith již nějakou dobu praktikoval polygamii a v Nauvoov ji začal vyučovat vedoucím hnutí. Smithova kandidatura na prezidenta USA ve spojení s programem theodemokracie, který kombinoval prvky demokracie s theokracií,⁶⁰ to vše jistě také svojí mírou.

V této době narůstala nespokojenost i uvnitř hnutí samotného, když proti problému polygamie i jejím právním dopadům vystoupil William Law, Smithův důvěrník a poradce. Law byl pro svoje názory z církve exkomunikován a založil reformovanou církev pod názvem The True Church of Jesus Christ of Latter Day Saints⁶¹. Rovněž založil noviny Nauvoov Expositor, které hrozily odhalením polygamie v řadách mormonů⁶². Noviny

58 V roce 1840 začala práce na novém chrámu v Nauvoov, byla dokončena o pět let později.

Chrám byl vysvěcen až v roce 1846 po té, co většina obyvatel město opustila.

59 Smith měl vlastní milici a měl i status starosty.

60 Více viz URL: <http://abcnews.go.com/Politics/Vote2008/story?id=3963656&page=1>

61 Pravá Církev Ježíše Krista Svatých posledních dní.

62 Oba bratři, Joseph i Hyrum Smith, několik dní před tím, než byli zavražděni davem, mluvili o obviněních z polygamie, která byla učiněna proti vůdcům církve, na zasedání městské rady v Nauvoov 8. června 1844. Cílem tohoto setkání bylo vyjádřit se k údajným obviněním mormonů z nezřízenosti inter alia, učiněné v listě Nauvoov Expositor. Po dvou dnech konzultací hlasovala rada 10. června 1844 pro vyhlášení listu za veřejné pohoršení a přikázala zničení celého nákladu i tiskařského stroje. Zveřejněný zápis z jednání cituje Hyruma, který argumentuje odkazy na zjevení, jež bylo předloženo nejvyšší radě církve. Ono způsobilo to množství řečí o množství žen. Řečené proroctví bylo odpovědí na otázky, které vyšly najevo v minulých dnech a neměly žádný vztah k současnosti. Dále Joseph Smith uvedl, že dělají kriminální čin z toho, když má muž ženu na zemi, zatímco má jednu v nebi, zjevení prý bylo dáno z pohledu věčnosti. Jinak musí zůstat jako andělé nebo zůstat svobodní i v nebi, k čemuž se vztahovalo zjevení. Podle názoru H. Michaela Marquardta to byl Smithův způsob, jak pozměnit skutečný záměr zprávy zjevení. W. E. La Rue zdůrazňuje protiklad ve výpovědi obou bratrů. J. L. Clark píše, že Hyrumova výpověď byla zveřejněna v listě Nauvoov Neighbor 19. června 1844, ale již se neobjevuje v knize B. H. Robertse History of the Church, vydané později v Utahu.

vyšly jenom jako jediné číslo, Smith dal totiž z moci funkcí starosty, hlavy městského soudu a generála milice tiskárnu zničit, včetně všech výtisků novin.

Zničení novin, posílené články Thomase Sharpa volajících přímo po zničení církve, živilo v lidech pocit, že zničení Nauvoo Expozitor bylo nespravedlivé a vedlo k dalšímu zatčení a uvěznění Josepha Smithe, jeho bratra Hyruma a několika dalších členů hnutí.

Dne 27. června 1844 byla budova, kde byl Smith vězněn, napadena zuřivým davem. Smith i Hyrum byli v krátkém boji zavražděni.⁶³

Po vystavení těl byli pohřbeni prázdné rakve, aby se zabránilo posmrtnému zneuctění těl. Smithovo tělo bylo pohřbeno na dnes již neznámém místě.

4.7 Zhrnutí

Joseph Smith pod vlivem své silně nábožensky založené rodiny i obrozeneckého hnutí dospěl k závěru, že žádná z církví devatenáctého století v Americe není ta pravá, ke které by se měl přidat. Podobně jako jeho otec věřil v možnost doslovného obnovení prvotní církve.

Na základě zjevení, která prožil, a zlatých desek, které obdržel od anděla Moroniho, vytvořil knihu Mormon, která se stala jedním ze základních spisů Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů.

Učení nového hnutí silně podporovalo americkou národní hrdost i historickou identitu díky tomu, že dějiny obsažené ve Starém zákoně jako i příchod spasitele Smith nově situoval na americký kontinent. Kniha Mormon i hnutí užívala⁶⁴ stejné výrazivo i jazyk, jaký užívá křesťanská církev, ale přeznačuje ho nebo ho jinak vykládá. Jazyk písem jako i Smithovy překlady bible jsou ve staré angličtině (podobně jako překlad bible krále Jakuba - King James Version).

Hnutí se vlivem misijní činnosti v Americe i za jejími hranicemi výrazně rozrostlo. Noví věřící přicházeli masově do Ameriky čekat na paruzii a příchod nového Sionu.

Již od začátku čelilo hnutí velkému odporu společnosti i církve. V této době, v podstatě ještě za osídlování kontinentu, se nebojí spojovat obojí do jednoho celku. Myšlenky nového hnutí šly s dobou, byly výbušné a silně provokující.

Rychlý růst vlivu mormonů vyvolával strach okolní společnosti o ztrátu kontroly nad půdou i samosprávou.

63 Více viz URL: <http://www.utlm.org/onlineresources/josephsmithsdeath.htm>

64 A dodnes užívá.

Ať už Joseph Smith přesídlil kamkoliv, vzniklo tam v krátké době velké napětí, díky soudržnosti mormonů i jejich snaze vytvořit si svůj svět – jakýsi teokratický stát, nebo alespoň město. Toto napětí, navíc poháněné i Smithovým učením o státě a polygamii, vedlo k ozbrojeným konfliktům mezi mormony a ostatními obyvateli. Tyto nakonec vyústily ve Smithovo věznění a následné zavraždění.

Smithova smrt zanechala církev uprostřed ostrých vnějších konfliktů a vnitřních sporů, které se objevily už i za Smithova života.

Vliv nového hnutí na americkou církev v tomto počátečním období byl zřejmě minimální. Církev se však musela proti tomuto novému vlivu bránit a vyrovnávat se s jeho učením. Sice podobné podklady nejsou dostupné, ale dá se předpokládat, že tehdejší křesťanské denominace často stály na straně nespokojených a pobouřených obyvatel.

Vliv na společnost, kterou si v té době dovoluji, zvláště pak v Americe, částečně považovat za církev, byl mnohem větší. Mormoni svojí pracovitostí a horlivostí vybudovali několik měst a přispěli k rychlému osídlování krajiny. Jejich politický vliv v místě, kde se nacházeli, byl pokaždé nemalý díky jejich soudržnosti a zřejmě i vedení církve. Často provokovali už jen svojí přítomností. Smithovy nemalé politické ambice mu v Illinois zajistily velký vliv na tamní samosprávu, dokonce se znal s tehdejším prezidentem USA⁶⁵.

Sám Smith na prezidenta se svým programem theodemokracie kandidoval. Neodpustím si říci, že zřejmě nikdy neměl dost a nebál se ani tohoto mírně přemrštěného kroku.

Mormoni zůstávali neustále s církví i společností v opozici a neustálém napětí. Vytvářeli k oběma jistou novou alternativu, která však byla pro církev i společnost nepříjemně vyhraněná a nebezpečná.

4.8 Rozdělení církve a mormonská válka v Illinois

Po smrti Josepha Smithe nastala v relativně dobře organizovaném hnutí mormonů nástupnická krize. Teoretických variant nástupnictví bylo několik. Nakonec největší boj nastal mezi Sidneyem Rigdonem a Brighamem Youngem.

65 Několikrát se s ním osobně setkal.

Po zvolení Younga kvorem dvanácti za prezidenta byl Rigdon exkomunikován, jelikož se odmítl rozhodnutí podřídit.⁶⁶

Napětí v Illinois po smrti Smithe a odchodu Rigdona nadále rostlo. Mormoni byli vyhnáni ze svých domovů a uprchli na čas do Nauvoo, kde byli v bezpečí. Nauvoo mělo v té době 12 000 obyvatel (Chicago bylo největším městem s celkem 15 000 obyvatel).

Poté co bylo zřejmé, že nedojde k uklidnění situace, začal Young a kvorum dvanácti vyjednávat o příměří, aby se mohli připravit na exodus mormonů přes velké pláně.⁶⁷

5 Deseret (Utah) – nový domov

Jedním z dalších důvodů pro stěhování byl příkaz k vyhlazení⁶⁸, vydaný guvernérem státu Missouri a velmi silná vlna ozbrojeného násilí namířená vůči mormonům. Důvodem k vydání příkazu byly nepokoje a nepřátelství vůči státu.

Tato atmosféra nevznikla jednostranně ze strany společnosti. Podněcovatelé byli i samotní mormoni organizovaní v odbojnou skupinu zvanou Danité. Nepokoje byly tentokrát masivní a hodně obyvatel muselo prchnout. Napětí vyvrcholilo, když dav v roce 1848 zapálil mormonský chrám v Nauvoo.

Než se mormoni vydali na cestu, Young vše pečlivě připravil a osobně prostudoval. Poslal napřed zvědy, radil se s muži z hor a trapery. Trval na tom, že by se mormoni měli usadit na místě, o které nikdo jiný nestojí. Údolí Velkého solného jezera (Great Salt Lake Valley) se jevílo v korelaci s jeho požadavky.

Přibližně 1000 mil (cca. 1600 km) dlouhá cesta probíhala v několika vlnách, lidi byli rozděleni do mnoha skupin a stěhovali se postupně.

Část, zhruba 250 mormonů, se plavila na lodi Brooklyn do Kalifornie. Plavba trvala 6 měsíců a byla nesmírně náročná. Jeden z mormonů na cestě zemřel, několik jich bylo nemocných. Ve chvíli, když mormoni dorazili do

66 Podrobná tabulka denominací vzniklých při rozdělení SPD, viz příloha 1 a 2.

67 Viz URL: http://www.lightplanet.com/mormons/daily/history/1844_1877/eom.htm.

68 „Mormoni měli být vyhubeni nebo vyhnáni ze státu Missouri pro své opakované zločiny, které sahají až za hranici nepopsatelnosti.“ Příkaz byl formálně zrušen až v roce 1976 (URL: http://lightplanet.com/mormons/daily/history/1831_1844/extermination_eom.htm).

Kalifornie, byla už tři týdny americkým státem. To bylo velké překvapení i zklamání zároveň, nicméně to bylo pro ně stále lepší řešení, než se vrátit odkud přijeli a zůstat ve východní části Států.

Celý průběh cesty první skupiny pionýrů⁶⁹, která se vydala po souši, byl pečlivě dokumentován. Na tento úkol byli vyčleněni písaři, ti měli zaznamenat každý den cesty i vzdálenost, kterou karavana vozů za den urazila. Protože bylo velmi náročné počítat cestu ručně podle počtu otočení kol, vyrobil si William Clayton pomůcku (po konzultaci s matematikem Orsonem Pratem) – roadometer⁷⁰ (předchůdce dnešního odometru⁷¹).

Mormoni cestovali převážně na vozech potažených plachtou, které byly tažené koňmi, nebo s ručně taženými vozíky. Ti nejchudší nesli svůj majetek na zádech a šli pěšky.

Cesta, která vedla přes hory a neobydlená indiánská území, byla nesmírně náročná.⁷² Karavana pionýrů ujela 15-20 mil denně. Pionýři vstávali v pět hodin ráno. Během hodiny se připravili na cestu. V sedm hodin rozkládali tábor, den končili v devět večer. Vše před cestou i během ní svědčí o vysoké, až vojenské, organizovanosti celé výpravy a o skvělých organizačních schopnostech Brigham Younga.

V průběhu dlouhé cesty mnozí z kočovníků onemocněli, včetně Younga.

Jak ukazovaly Youngovy informace i zkušenosti z první cesty, cestovat bylo nejlepší mezi dubnem a zářím, některé z dalších výprav se vydaly na cestu i později, ale byla to pro ně strastiplná cesta a byli mezi nimi i tací, kteří do údolí nikdy nedorazili. Zvláště pak v případě výpravy, která měla pouze ručně tlačené vozíky nebo nesla svůj majetek na zádech.

Náklady na přesun byly pro mnohé finančně náročnější, než si mohli po ztrátě majetku při persekuci dovolit. Církev se i přes své tehdy omezené možnosti snažila potřebným pomoci. Některé výpravy, zejména první, byly financovány z prostředků vybraných během zahraničních misí.

Young krátce po příjezdu do údolí Solného jezera vykoukl z vozu a prohlásil, že jsou na správném místě. Později řekl, že měl vidění, ve kterém to místo viděl a podle toho ho poznal.

Téměř hned po příjezdu si museli mormoni doslova vybudovat bydlení.

69 Tak se tito první mormonští osadníci nazývali.

70 Více v části 8.1.

71 Je součástí každého moderního vozidla, bývá zabudován v tachometru. Více informací na URL: http://inventors.about.com/library/inventors/bl_Odometer.htm.

72 Mapa cesty – viz příloha 8.

Vytvořili zavlažovací systémy, stavěli domy. Nejdůležitější bylo zajistit přísun vody. Mnozí vytvořili další satelitní komunity v dnešním Mexiku, Arizoně, Idaho i Kanadě.

V roce 1847 vznikla komunita Bountiful na severu. V roce 1848 se osadníci usadili na zemi koupené od Milese Goodyeara⁷³ v dnešním Ogdenu. V roce 1849 byly založeny Tooele a Provo. V průběhu devatenáctého století se do Utahu přestěhovalo přes 80 000 mormonů.⁷⁴

Vzniklo tak nové teritorium, které měli mormoni téměř pro sebe. V údolí mohli rozvíjet své nové náboženství a vše podřídit svým zákonům a pravidlům.

Zároveň osídlili území, které se později mělo stát dalším státem unie, což je pro kolonizaci severoamerického kontinentu bezpochyby velkým přínosem.

Období stěhování je ukázkou neuvěřitelné soudržnosti a píle mormonů. Vydali se do zcela neznámých a neobydlených krajů, kde si vybudovali svůj vlastní, dá se říci teokraticky řízený stát. Od začátku hnutí je to asi první období, kdy dochází k dočasnému uvolnění napětí mezi mormony a okolní společností.

V moderních dějinách mormonismu se období do smrti Josepha Smithe považuje za období doktríny, období od nástupu Brigham Younga za období, kdy mormoni ukázali, „z jakého jsou těsta“, tedy mohli ukázat svůj charakter.⁷⁵

5.1 Zlatá horečka

Nalezení zlata v roce 1848 přivedlo do oblasti mnoho nových lidí, což nově vzniklou komunitu hodně stimulovalo⁷⁶. Příliv nemormonů ovšem opět přinesl i nové napětí mezi většinou společností a mormony, kteří chtěli žít podle vlastních pravidel.

Zlatokopové z oblasti Solného jezera posílali na východ zprávy o životě mormonů, které časem znepokojily samotného prezidenta Jamese Buchanana.

Po sporech B. Younga s federálně ustaveným soudcem nejvyššího soudu pro stát Utah a různých dalších menších sporech došel k závěru, že by mormoni mohli být nebezpečím pro federální zřízení a roku 1856 vyslal do oblasti velký vojenský oddíl, který měl místo Younga do funkce guvernéra ustavit Alfreda Cumminga.

73 Byl jedním z traperů, se kterými B. Young procházel možné cesty do údolí Velkého solného jezera.

74 Bushman, Richard L. Mormonism – A Very Short Introduction, s. 84n.

75 Bushman, Richard L. Mormonism – A Very Short Introduction, s. 88.

76 I mezi mormony se našlo několik velmi úspěšných zlatokopů.

Zřejmě pod vlivem předchozího útlaku, ve snaze chránit mormonský životní styl, Young velmi silně odporoval – začala Utažská válka.⁷⁷ Situace byla zřejmě hodně napjatá, protože v jisté době konfliktu, byli mormoni připraveni opustit svoje domovy a vše za sebou spálit.

Vojensky se naštěstí nejednalo o silně vyostřený konflikt, a mohlo dojít k jednáním mezi Youngem a zástupci americké federální vlády. V průběhu jednání však došlo k masakru na horských lukách⁷⁸, který Youngovi výrazně ztížil vyjednávací pozici a donutil ho připravit výše zmíněný evakuační plán Salt Lake City. Naštěstí nemusel být nikdy uskutečněn, protože byla jednání obnovena a 6. dubna 1858 Young plně uznal Cummingův úřad. Všem mormonským vojákům účastnícím se konfliktu byla následně udělena milost.⁷⁹

Tím „navždy skončila mormonská izolace“⁸⁰ i možnost zcela suverénního mormonského státu.

5.2 Mormonská pošta

Mormoni se díky své podnikavosti a pracovitosti stali jedněmi z prvních, kteří v Americe doručovali poštu. V době před vybudováním železnice byla pošta doručována pionýry na vozech nebo lodí do Kalifornie. V roce 1850 začala fungovat první služba U. S. Mail mezi Salt Lake City a městy na východě.

V roce 1851 uzavřel U. S. Mail smlouvu s mormonem Feramorzem Littlem. Jeho úkolem bylo každý měsíc jet 500 mil přes pláně do Laramie ve státě Wyoming a předat balíčky směřující od západu na východ. Později si Little najal další dva muže, kteří mu v náročné práci pomáhali. Tyto cesty, často zahrnující i cestu do Independence a dokonce i Washington D. C., trvaly čtyřicet až padesát dní.

77 Hanks, Maxine, *Mormon faith in America*, s. 44n.

78 Anglicky Mountain Meadow Massacre. Více k incidentu: Společně s potupující armádou putovali i další osadníci, kteří se chtěli usadit na území Utahu. 11. září 1857 byl jeden z nemormonských vozů napaden a bylo zabito víc než 100 lidí. Za útokem byl kmen Piedů, které k útoku najali místní mormoni. Přesné okolnosti útoku nám zůstávají dodnes zahalené, ale je zřejmé, že za něj mormoni nesli díl odpovědnosti. Událost byla poprvé plně zdokumentována v roce 1950. Podle dalších zdrojů mormoni zabili muže, ženy zabili Piedové, které tam mormoni přivedli, děti byly odvedeny do mormonských rodin. Jiné zdroje říkají, že byli zavražděni všichni včetně dětí.

79 Hanks, Maxine, *Mormon faith in America*, s. 44n.

80 Harold Schindler, *Salt Lake Tribune*, 23. červen 1995.

V letech 1851 až 1857 vykonali tito poštáři více než 100 cest, naučili se mluvit několika jazyky a znali několik indiánských kmenů.⁸¹ Díky tomu byli někdy přiděleni k doprovodu významných osobností projíždějících územím.

V roce 1857 byla už tato mormonská poštovní služba známá jako Bringham Young Express. I přesto, že měla ambice se dále rozšiřovat, byla její smlouva pro narůstající napětí mezi kongresem a mormony zrušena.

Tento druh poštovní služby postupně zanikl zavedením telegrafu v roce 1861 a příchodem železnice.⁸²

5.3 Železnice – spojení východu a západu

K ukončení mormonské izolace a možná i celkovému zlomu v dějinách Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů došlo v letech 1868-1869, kdy na území Utahu dorazila železnice.

Železniční společnost požádala Younga o pomoc v podobě pracovní síly z řad členů církve. Názory mormonů se v otázce železnice rozdvojily. Jedna skupina považovala železnici za zradu jejich poslání, protože v té době již patnáct let probíhala velmi náročná stavba chrámu, kterou by museli kvůli železnici přerušit. Na druhé straně stála skupina, která byla ochotna společnosti Union Pacific pomoci. Věřili, že železnice umožní lepší spojení mormonského osídlení s průmyslovými státy na východě a usnadní dopravu kamene pro výstavbu chrámu.⁸³

Ať už motivován příslibem obrovské částky peněz od Union Pacificu za pomoc mormonů, nebo jinými motivy, rozhodl prezident Young ve prospěch výstavby železnice. Díky zapojení mormonů a jejich píli se roku 1869 v Utahu skutečně setkaly dvě větve železnice vedoucí z východu na západ.

Přínos železnice byl pro mormony nesporný. Otevřel jim snadný přístup k obchodním stykům se zbytkem států i lepší možnost cestovat. Pro přistěhovalce se významně zjednodušil způsob dopravy do Deseretu, a to jak pro mormony tak i nemormony.

Železnice zpečetila konec mormonské izolace a vystavila mormonskou komunitu novým konfrontacím s federální vládou a jejími zákony.

81 Hanks, Maxine, *Mormon faith in America*, s. 54.

82 Hanks, Maxine, *Mormon faith in America*, s. 54n.

83 TR VIII (2002), s. 61.

6 Polygamie

Polygamie je u mormonů hluboko zakořeněná v jejich učení, zároveň je to i část učení Svatých Posledních dnů, která v průběhu času způsobila největší vlny pohoršení i napětí. K poslední eskalaci konfliktu došlo na území Utahu.

Exkurz – zjevení o polygamií a její kanonizace v SPD

Mnozí mají za to, že polygamií odstartovalo vidění Josepha Smithe, diktované Williamu W. Phelpsovi v dopise pro B. Younga v roce 1831⁸⁴. To potvrzovali i první konvertité Brigham Young, Orson Pratt a Lyman Johnson. Podle nich jim Smith toto vidění sdělil s tím, že pro praxi ještě nenastala ta správná doba.⁸⁵

Mormonské historické zdroje uvádí, že se mormonským misionářům podařilo najít konvertity v řadách následovníků polygamisty Jacoba Cochran. Sám Smith v této komunitě dvakrát přednášel v letech 1834 a 1835. Mnozí mormoni z řad Cochranovců se přestěhovali do Kirtlandu v Ohiu, tím si lidé začali spojovat mormony s polygamií a to natolik, že byla polygamie v oficiálních mormonských publikacích potlačena – muž má mít jen jednu manželku, pouze v případě její smrti si smí vzít jinou.⁸⁶

Smithovo zjevení z roku 1843, diktované Williamu Claytonovi a sdělené Emmě Smithové, si získalo větší uznání. V tomto zjevení Kristus přikazuje praxi polygamie. „Muži mají vstupovat do věčného svazku. Každý, kdo by novou praxi odmítal, bude navždy odsouzen a nebude mít účast na jeho věčné slávě.“ Na stejném místě pak uvádí, že „muž se má snažit o souhlas první manželky, pokud by však nesouhlasila, Kristus ji zničí“. V případě jejího nesouhlasu je manžel v budoucnu zproštěn žádání jejího souhlasu.⁸⁷ Ženy jsou muži dány, aby se rozmnožil, zaplnil zemi a naplnil tak Boží příkaz a příslib.⁸⁸

84 Zvláštní je, že přestože je tento dopis citován mormony i jejich kritiky jako počátek polygamie u SPD (i když se nikdy nedospělo ke konsenzu), nebyl Phelpsův dopis nikdy publikován ani kanonizován jako ostatní Smithova zjevení. Má se za to, že církev dopis zamlčela pro jeho kontroverzní povahu.

85 Viz Pratt, Orson, "Celestial Marriage," *Journal of Discourses*, svazek 13, London, Latter-day Saint's Book Depot, 1871, s. 192–93.

86 Viz *Latter Day Saints' Messenger and Advocate*, August 1835, s. 163.

87 Zdroj: D&C, 132:1–4, 19, 20, 24, 34, 35, 38, 39, 52, 60–66.

88 In: D&C 132:62-63.

Doktrína o polygamii nebyla až do roku 1852 jako celek nikdy zveřejněna. K utajování této praxe jednoznačně mormony vedla velmi ostrá odmítavá reakce okolní společnosti. Smith pro ni používal různá jiná pojmenování, např. nebeské manželství. Je rovněž známé, že doktrínu nepraktikovali všichni členové církve. Pravděpodobně se týkala pouze vyšších představených.

Emma Smithová, Josephova manželka, popřela, že by o doktríně věděla dříve, než se o ní dověděla z tisku. Roku 1870 byla doktrína oficiálně zařazená do *Knihy nauk a smluv*.

Přes veškeré tlaky okolí včetně Smithova zavraždění zůstávala doktrína v platnosti. Brigham Young byl jedním z jejích silných zastánců. Byla jakousi interní záležitostí nové církve.

Za války v Utahu vlivem větší integrace mormonů do společnosti i větší obeznámenosti společnosti s životem a praxí mormonů podnikla americká federální vláda další legislativní kroky⁸⁹, které polygamii postavily zcela mimo zákon. Ustanovila přísné tresty v případě jeho porušení⁹⁰. Mormoni praktikující polygamii platili vysoké pokuty a byli zbavováni majetku nad 50 000 dolarů.⁹¹ Hlavní cílovou skupinou tohoto zákona byli mormoni.

Persekuce polygamie měla dopad i do oblasti politické činnosti mormonů. V roce 1882 nebylo Georgeovi Q. Cannonovi umožněno sedět v Domě Reprezentantů pro jeho vztahy s polygamii praktikujícími mormony. Krátce potom výše zmíněné zákony⁹² připravily církev o velkou část majetku a vlivu v samosprávě Utahu⁹³.

Těžké období se podařilo překonat čtvrtému prezidentovi církve Wilfordu Woodruffovi, který předložil církvi dokument⁹⁴ zakazující vícenásobné manželství.⁹⁵ Ne všichni členové se však příkazu drželi⁹⁶, proto další prezident

89 8. července 1862 svým podpisem prezident Abraham Lincoln uzákonil Morrillův protibigamistický akt (orig. Morrill Anti-Bigamy Act).

90 Edmundův zákon z roku 1882 a Edmund-Tuckerův zákon z roku 1887.

91 Akt zároveň omezoval majetek soukromých církevních organizací praktikujících polygamii na 50 000 dolarů (Statutes at Large, 37th Congress, 2nd Session, s. 501. A Century of Lawmaking for a New Nation: US Congressional Documents and Debates, 1774 - 1875. The Library of Congress. Accessed 18 May 2006).

92 Viz poznámka 77.

93 Polygamii praktikující občané nesměli zastávat oficiální úřady.

94 Tzv. Manifesto.

95 Před oficiálním vydáním byl schválen a upraven.

96 Mezi roky 1890 – 1904 se uskutečnilo alespoň 200 vícenásobných sňatků.

církve, Joseph F. Smith, vydal druhé prohlášení⁹⁷ hrozící disciplinárním řízením a ex-komunikací každému, kdo příkaz neuposlechne.

Mnohoženství částečně přetrvalo i po tomto nařízení, ale pouze v naprosté skrytosti. Teologicky si mormoni s problémem polygamie poradili velice obratně. Učení o mnohoženství se přesunulo do posmrtného života pravověrných mormonů^{98, 99}.

V posledním století se mormoni proslavili mnohem více jako zastánci rodinného života, silného rodinného zázemí¹⁰⁰. Díky tomu zcela změnili pohled většinové společnosti na své náboženské praktiky. Dnes již mají vybudovanou silnou image rodinně a sociálně orientované církve.¹⁰¹

V roce 1894 prezident Grover Cleveland udělil milost všem mormonům, kteří do té doby žili v polygamních svazcích a v roce 1896 se Utah stal oficiálně 45. státem unie. Potlačení polygamie ve vlastních řadách umožnilo mormonům opět se plně účastnit politického života. V roce 1902 byl Reed Smoot¹⁰² zvolen senátorem za stát Utah (úřad vykonával až do roku 1932). V dalších desetiletích se mormonští vysocí politikové běžně objevovali ve federálních úřadech.¹⁰³

Mormoni tak postupně získali zpět ztracený vliv na samosprávu a navíc začali pronikat do vyšších vrstev společnosti a vládní moci.

7 Ústup milenialismu a některých náboženských projevů

97 Tzv. Druhé Manifesto.

98 TR VIII (2002), s. 61n.

99 Viz také URL: <http://www.signaturebookslibrary.org/essays/mormonpolygamy.htm>.

100 Oficiální stránky mormonů o polygamii URL: <http://www.mormonsandpolygamy.org>.

101 Parafráze. TR VIII (2002), s. 61n.

102 Smootovým hlavním dílem byl tzv. Smoot-Hawley Tariff Act, který zavedl dovozní clo pro většinu dovážených produktů do USA, což mělo posílit domácí ekonomiku. Ekonomický benefit tohoto aktu je sporný.

(Viz URL: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/550096/Smoot-Hawley-Tariff-Act>)

103 In: TR VIII (2002), s. 62

Po 100 letech tak dochází k zjevnému a výraznému uvolňování napětí s americkou společností. Postoje společnosti k hnutí jsou nadále vyostřené, ale řada z nejvýraznějších bodů napětí již mizí.

Mormoni se museli vzdát části svého původního učení pro zachování klidu a prosperity hnutí.

V padesátých letech 20. století se prezidentem církve stává David McKay. Má dlouholeté zkušenosti jako jeden z kvora (rady) dvanácti i jako poradce prezidenta církve. Zároveň velmi dobré znalosti zahraniční misie jako hlava Evropských misí z let 1922-1924. Za jeho prezidentství se církev značně rozrostla¹⁰⁴.

McKay zvolil zcela novou strategii pro nové konvertity v Evropské misi. Předtím se jich hodně stěhovalo do USA, aby byli blízko druhému příchodu Krista. Podle mormonského učení je Kristův příchod směřován na Sion, který je v Americe¹⁰⁵. Svět byl zlý Babylon, ze kterého měli konvertité uprchnout.¹⁰⁶

Nyní ale byli nově povzbuzováni, aby zůstávali ve svých domovech a pokračovali v misijní i jiné práci. V tomto přístupu pokračoval McKay i jako prezident církve.¹⁰⁷

Tento nový přístup zrcadlí vnitřní dění co se týče apokalyptických očekávání. Větší integrace do společnosti a účast na veřejném životě postupně vytlačily milenialistická a adventní očekávání¹⁰⁸ vzešlá ze Smithových raných proroctví posledního soudu.¹⁰⁹

Společně s apokalyptickými očekáváními se vytrácejí i nadpřirozené schopnosti, které se v rané církvi údajně projevovaly. Prorocká vidění byla už za dob Josepha Smithe určena pouze pro prezidenta církve.¹¹⁰ Dnes spíše platí: „Pán nikdy nedovolí mně ani nikomu jinému, kdo by stál v čele této církve

104 Získala 3 miliony nových členů po celém světě.

105 Stejně tak je celé pokračování dějin Izraele směřované na americký kontinent.

106 In: Encyklopedie nových náboženství, s. 32.

107 Hanks, Maxine, Mormon faith in America Mormon Faith in America, s. 47n.

108 Zatímco jiné náboženské skupiny se kvůli sklamaní z toho, že Kristus nepřišel, rozpadají nebo jsou nucená revidovat učení (např. adventisti), svatí posledních dní se uchránili díky tomu, že (1) nikdy nestanovili pevné datum konce, (2) náboženskou energii plynoucí z očekávání převedli do chrámových obřadů, (3) podstatná většina mormonů přežila prorokovu smrt, (4) evropští konvertité přinesli s sebou i nové myšlení, (5) hnutí bylo zaměřeno novou existencí v Utahu a novým vedením. (In: Encyklopedie nových náboženství, s. 32)

109 TR VIII (2002), s.62nn, podrobněji o mormonském milenialismu viz Landes, Richard A. (Ed.), Encyclopedia of millennialism and Millennial Movements.

110 TR VIII (2002), s. 63n.

jako prezident, aby vás vedl po špatné cestě.“¹¹¹ Sedmý článek víry ze spisu Drahocenná perla¹¹² tak zůstává nadále v platnosti, pouze s odlišnými praktickými dopady.¹¹³

Tato jistá racionalizace praxe víry může být následkem postupného vlivu společnosti na hnutí, jako i snahou hnutí „zalíbit se“ většinové společnosti, udržet si nebo upevnit si postavení, případně být atraktivní pro potenciální konvertity. Taky může být ale pouze výsledkem obměny generací.¹¹⁴

8 Vztah mormonů k černochům

20. století bylo pro SPD poměrně klidným obdobím růstu a budování společenské image a vlivu¹¹⁵. K žádnému velkému napětí, zejména s federální vládou nedocházelo tak jako v době Smithe nebo Younga.

To se změnilo až v 60. a 70. letech, kdy došlo k velkým změnám v americké společnosti v oblasti rasové diskriminace, což donutilo SPD rovněž revidovat svoji nauku o černé kůži jako i svoje postoje k přijímání černošských členů a jejich ordinaci.

8.1 Historický vývoj postojů k černochům

První zmínka ve spisech SPD o prokletí¹¹⁶ tmavé pleti je z konce 20. let devatenáctého století. Kniha Mormon mluví o lidech, kteří se vzbouřili proti Bohu (2 Nephi 5, 21). Ti kdo se vzbouřili, byli Lamanité, ti kdo uposlechli, byli Nephité. Trest se vztahoval i na jejich potomky – trestem bylo tmavé zbarvení jejich pleti. Nephité se jich měli stranit, aby nedošlo k míchání ras.¹¹⁷

Tmavá kůže byla rovněž spojována s prokletím lidu Cannanu, který byl proklet, protože bojoval proti lidu Shamu.

111 Z projevu Wilforda Woodruffa na 61. půlroční konferenci 6. 10. 1890, in: Kniha nauk a smluv.

112 „Věříme v dar jazyků, prorockví, zjevení, vidění, uzdravování, vykládání jazyků atd.“

113 TR VIII (2002), s.63.

114 Jedná se o spekulaci autora.

115 O integraci mormonů do americké kultury bude podrobněji pojednáno v dalším textu.

116 Do té doby nikdo neviděl problém v členství nebo účasti černochů či jiných ras na životě církve. Dokonce jedním z prvních konvertitů v Ohio byl černoch zvaný černý Pete a příběh byl zveřejněn v místních novinách.

117 2 Nephi 5, 23; Alma 3, 7-14

V létě 1833 W. W. Phelps uveřejnil v církevním tisku článek, který vyzněl jako pozvání svobodných černochů do státu, aby se stali mormony. Článek zároveň obsahoval jakousi reflexi o tom, jak skvělé by bylo zrušení otroctví v tomto věku.¹¹⁸ Článek způsobil značné pozdvížení a Phelps ho musel vysvětlovat a odvolávat.

V roce 1835 vydala církev oficiální oznámení, podle kterého se církev nebude plést do záležitostí otroků, kázat jim a křtít je, pokud s tím nebudou jejich majitelé souhlasit. Zároveň je nebudou ovlivňovat jakýmkoliv způsobem, který by vedl k tomu, že budou nespokojeni se svojí životní situací.¹¹⁹ V roce 1836 pravidla církve o shromážděních v Kirtlandském chrámu dovolovala účast svobodným i nesvobodným, černým i bílým.¹²⁰

Členství v církvi ani účast na bohoslužebném životě nebyla černochům zapovězena (i když často museli ke křestu mít souhlas svého pána).

U Smithe najdeme několik argumentů proti zrušení otroctví:

1. „Věřil, že zrušení otroctví by mohlo vyvolat nepokoje ústící do porušení nejzákladnějších principů lidské společnosti.
2. Pokud by bylo nějaké zlo spojené s otroctvím, bylo by zřejmě zbožným mužům na jihu, kteří by zasáhli.
3. Myslel si, že sever nemá právo diktovat jihu, že nesmí mít otroky stejně tak jako jih nemá právo diktovat severu, že je má mít.
4. Domníval se, že černoši jsou Bohem prokleti a musí být služebníky.
5. Existovalo několik biblických precedentů otroctví.¹²¹

V Utahu nebyly definovány žádné zákony o otroctví. Díky lobbistovi Johnu Bernhiselovi severané věřili tomu, že tam ani žádní otroci nejsou a nemůžou z náboženských důvodů být a v roce 1850 udělili Utahu teritoriální práva.

Praxe však byla taková, že už první mormonští přistěhovalci s sebou několik otroků přivezli. Až opožděně (po vyhlášení teritoria) uvedli mormoni svoje postoje k otroctví – jejich majitelé je měli prodat nebo osvobodit.¹²²

118 In: URL: <http://www.centerplace.org/history/ems/v2n14.htm>; in: The Evening and the Mornint Star, 2. vydání, Independence, Missouri, Červen 1833, č. 14.

119 D&C 134, 12.

120 History of the Church, svazek 2, kap. 26, s.368.

121 In: URL: <http://www.signaturebookslibrary.org/neither/neither3.htm>

122 Tamtéž.

Poté co Young v roce 1852 zjistil, že Mexičané kupují a loví indiány z Utahu jako otroky, žádal o zákon, který by definoval otroctví. V průběhu tohoto procesu začal Young rozlišovat mezi indiánskými otroky a černošskými otroky. Na rozdíl od černošských otroků sloužili indiánští otroci maximálně dvacet let. U černošských otroků zákon takovéto omezení nepředepisoval. Měli přeci jenom některá unikátní práva, která jejich osud zmírňovala (např. v případě sexuálního zneužívání majitelem).¹²³

Young zašel ještě mnohem dál, když prohlásil, že prokletí Hama má za následek to, že všichni černé pleti mají být podřízeni služebníci, až dokud z nich Bůh kletbu nesejme. Zrušení otroctví v tomto případě taky nepomůže a nijak nezmění jejich úděl. Tímto se staví do přímého protikladu vůči Smithovi, podle kterého není prokletí Hama ospravedlněním černošského otroctví.

Tyto Youngovy implikace pokračovaly. Na otázku spasení černochoů odpovídá, že prokletí na nich zůstává – „Pán proklel Cainovo sémě černotou a nedovolil mu účastnit se kněžství.“¹²⁴

I přesto, že Young tyto svoje implikace často potvrdil, praktické dopady na černochoy v komunitě byly minimální – černochoů bylo v té době mezi mormony velmi málo.¹²⁵

Postoje B. Younga ohledně černochoů se v mormonismu silně zakořenily po několika prezidentů církve. Ustálily se natolik, že i přes spor kolem ordinace černochoa Elijaha Abela, který měl sloužit jako precedens z dob Josefa Smithe o Smithově zcela opačném postoji k ordinaci černochoů, byl zachován. Abelova ordinace byla roku 1902 zrušena a tím byl problém smazán.¹²⁶

V roce 1907 prezidentství a kvorum rozhodlo, že nikdo s černošskou krví (bez ohledu na barvu kůže) nesmí mít kněžskou ordinaci ani požehnání Božího chrámu.¹²⁷

Většina studií o postojích církve k černochoům ignoruje roky 1880 až 1920¹²⁸, ve kterých lze přes šest prezidentů církve sledovat absenci externích

123 Tamtéž.

124 Tamtéž.

125 In: URL: <http://www.signaturebookslibrary.org/neither/neither3.htm>; rovněž Bushman, Claudia L., *Contemporary Mormonism – Latter-Day Saints in Modern America*, Praeger, London 2006.

126 Další podrobnosti viz URL: <http://www.signaturebookslibrary.org/neither/neither3.htm>.

127 Tamtéž.

128 Otroctví jako takové bylo ve státě Utah zrušeno v roce 1862.

argumentů. Celá argumentace a všeobecný postoj církve byly natolik dobře propracované, že nikdo po několik desetiletí neměl potřebu je revidovat.¹²⁹

8.2 Změny rasové politiky církve (1951-1977)

V roce 1954 prezident církve David O. McKay prohlásil:

„Není, ani nikdy nebyla v této církvi taková doktrína, která by říkala, že jsou černoši prokletí nadpřirozeným prokletím. V církvi není žádná doktrína, která by se vztahovala k černochům. Věříme, že máme duchovní precedens neumožnit černochům přístup ke kněžstvu. Je to praxe, nikoliv doktrína a tato praxe se jednoho dne změní. A to je vše.“¹³⁰

Během zasedání v roce 1969 chtěla církev odvolat svůj postoj o rasovém omezení, Harold B. Lee však hlasování prohlásil za neplatné (v té době nebyl přítomen a nehlasoval) argumentem, že tento postoj nelze změnit bez zjevení.

V roce 1972 pak vydal prohlášení, že ti, kteří rozumí modernímu zjevení, umí čekat na Boží zjevení.¹³¹ Je prý jenom otázkou času, kdy budou mít černoši neomezené členství, je třeba jen vyčkat na správný čas.¹³²

V roce 1968 bojkotovali černošští sportovci několik utkání s Universitou Brigham Younga (BYU) pro postoje SPD vůči černochům. Tlak přicházel jak ze strany hnutí za lidská práva tak i zevnitř církve samotné, když v roce 1972 apoštol (a budoucí prezident církve) Spencer W. Kimball prohlásil, že není na lidech, aby zatěžovali své černé bratry dalším břemenem, protože pokud zůstanou věrni, až do konce budou Bohem odměněni jako všichni ostatní.¹³³

129 In: URL: <http://www.signaturebookslibrary.org/never/never3.htm>.

130 McMurrin, Sterling M. affidavit, 6. dubna 1979. Viz také Prince, Greg, Wright, William Robert, David O. McKay and the Rise of Modern Mormonism, University of Utah Press, Salt Lake City, 2005.

131 Quinn, Michael D., The Mormon Hierarchy: Extensions of Power, Salt Lake City, Signature Books, s.14.

132 Kimball, Edward L., Lengthen Your Stride: The Presidency of Spencer W. Kimball, Deseret Book Company, 2005.

133 Kimball, Spencer W., The Teachings of Spencer W. Kimball, s.237.

8.3 Konec rasových otázek (1978)

Konečně 8. června 1978 vydal prezident církve následující prohlášení, které je nyní již běžnou součástí spisů SPD:

„Vyslyšel naše modlitby a skrze zjevení potvrdil, že přišel dlouho slibovaný den, kdy každý věrný a hodný muž v církvi bude moci přijmout svaté kněžstvo, tím moci vykonávat bohem danou autoritu a těšit se společně se svými milovanými z každého požehnání z toho plynoucího, včetně chrámového požehnání.

Stejně tak mohou být všichni mužští členové církve ordinováni bez ohledu na rasu či barvu kůže. Kněžští vedoucí jsou instruováni držet se pravidel a pečlivě vést hovory se všemi kandidáty na ordinaci Áronského nebo Melkisedekova kněžstva a ujistit se tak, že jsou dodrženy všechny zavedené standardy způsobilosti.“¹³⁴¹³⁵

Kritici SPD říkají, že přes veškerá tvrzení SPD o zjevení se jednalo čistě o politický krok v souvislosti s novými misijními aktivitami církve v oblastech s různými etnickými (barevnými) skupinami (např. Brazílie).

Nevím, zda s tím můžeme hned souhlasit, nicméně budeme jen těžko hledat důvody pro neustále otálení centrálně řízené církve v této věci. Sice se mormoni této praxe nevzdali snadno, ale lze jistě souhlasit s názorem, že společenský tlak a hrozící nebezpečí dalšího konfliktu jako i odsouzení většinové společnosti – to vše mohlo být dostatečným důvodem k tomuto kroku.¹³⁶

134 Pro důležitost výpovědi uvádím původní anglický text:

„He has heard our prayers, and *by revelation* has confirmed that the long-promised day has come when every faithful, worthy man in the church may receive the Holy Priesthood, with power to exercise its divine authority, and enjoy with his loved ones every blessing that follows there from, including the blessings of the temple. Accordingly, all worthy male members of the church may be ordained to the priesthood without regard for race or color. Priesthood leaders are instructed to follow the policy of carefully interviewing all candidates for ordination to either the Aaronic or the Melchizedek Priesthood to insure that they meet the established standards for worthiness.“

135 In: URL: <http://scriptures.lds.org/en/od/2>.

136 Argumentace PhDr. Zdeněka Vojtíšeka Th.D.; In: TR VIII (2002), s. 64n.

9 Mormoni součástí americké kultury

Za 180 let existence Církve Ježíše Krista Svatých Posledních Dní se církvi podařilo plně se etablovat v americké společnosti. Bylo by asi těžké hledat v Americe (zvláště pak v její západní části¹³⁷) někoho, kdo by nevěděl, kdo jsou mormoni.

Církev se úžasným způsobem rozrostla a je jednou z deseti největších denominací v USA¹³⁸. Její členové různým způsobem přispívají k budování vlastní komunity i společnosti.

Mormonské zvyky, produkty a nápady se míchají s nápady okolních lidí. I když mormoni vychází z americké kultury, dá se přesto říct, že dochází k míchání obou kultur.

9.1 Vynálezci z řad mormonů – inovátoři

Semafor

Jeden z prvních (má se za to, že první na světě) elektrických dopravních signálů – semafor - vynalezl policista ze Salt Lake City Lester Wire v roce 1918. Byl naistalován na křižovatce v centru města a připomínal krmítko na ptáky.¹³⁹

„Pan Wire, který zemřel roku 1958, byl policistou v Salt Lake City, který vynalezl první elektrický semafor ... první ručně sestrojený model měl šikmou střechu kvůli dešti a sněhu. Světla byla zbarvená červeně a zeleně a svítla přes kulaté otvory. Krabice byla umístěna na tyči ... byla ovládaná policistou. V následujících letech pan Wire tento model ještě vylepšoval.“¹⁴⁰

Roadmetr

137 Viz mapa v příloze 3.

138 Viz příloha 4.

139 Hanks, Maxine, Mormon faith in America, s. 56.

140 Peak Named for Inventor," Deseret News (Salt Lake City), February 9, 1967.

Přístroj na měření vzdálenosti pomocí otočení kola vynalezli v roce 1847 William Clayton a Orson Pratt¹⁴¹.

Browning

Jonathan Browning byl puškařem a soudcem v Quince, stát Illinois, když byli mormoni vyhnáni z Missouri. Zajímal se o příchozí a setkal se s J. Smithem, krátce na to se přidal k mormonům. Když se o tom dověděli v jeho domově, byl vyhnán a přestěhoval se do Nauvoo. Zbraně, které vyrobil v Nauvoo mají specifický znak – rytinu: „Holiness to the Lord – Our Preservation.“^{142c} Jeho následovník John Moses Browning byl slavný puškař a výrobce zbraní. Jeho zbraně s tímto jménem se používají v ozbrojených konfliktech dodnes. Browning má patentovaných 128 zbraňových patentů.¹⁴³

Mezi další slavné vynálezce patří Philo T. Farnsworth – televize, Almon H. Clegg – elektrotechnika, Robert B. Ingebretsen – kompaktní disky, a další.

9.2 Umění

Členové SPD se hodně zajímali o vzdělání v medicíně, umění i architektuře a dalších oborech. Některé Evropské misie měli právě vzdělávací účely. Členové se měli učit od velkých mistrů. Young takto poslal v padesátých letech 18. století do Evropy architekta Trumana O. Angella, aby prostudoval gotické katedrály a parlamenty. Mělo mu to pomoci při stavbě chrámu v Salt Lake City. Agell se inspiroval bazilikou sv. Petra ve Vatikáně. V roce 1890 bylo podobně několik mormonských umělců poslaných do Paříže, aby se naučili malovat fresky, které měly vzniknout uvnitř chrámu.

Mormonské chrámy nepoužívají typické prvky chrámové výzdoby, jakými jsou např. ikony, obrazy nebo sochy. Ty se používaly pouze v raných chrámech. V mormonském chrámu rovněž nenajdeme symboly kříže. Typickým symbolem moderního mormonismu je anděl Moroni, reprezentuje obnovení.

141 O tomto vynálezu jsem se již zmínil v kapitole 4.

142 Volně přeloženo: „Sláva Bohu, který nás zachovává.“

143 In: URL: <http://famousmormons.net/inventors.html>.

9.3 Produkty a jídlo

Existuje několik produktů, které pochází přímo od mormonů. Dobrým příkladem je omáčka na hranolky, kterou vynalezl mormon Don Carlos Edwards, medové máslo, atp.

Utah je státem s největší konzumací želatiny (Jell-O) a zmrzliny. Na druhou stranu je zde nejnižší konzumace tabákových výrobků a alkoholu. Jsou ve státě zakázané. Rovněž těžko zde najdete pornografii a podobné věci.

9.4 Kultura a sport

Jedním z velmi známých uměleckých těles Ameriky je The Mormon Tabernacle Choir¹⁴⁴, založený v roce 1847 a prezidentem Reaganem nazvaný America's Choir¹⁴⁵. Má 360 zcela dobrovolných členů převážně vyššího církevního postavení. Sbor je sice plně sponzorován církví, ale díky prodejm nosičů a světovým turné je zcela soběstačný. Nynějším dirigentem je Mack Wilberg.

O sboru se mluví jako o světoznámém a dobře rozeznatelném. Od roku 1929 pravidelně vystupuje v rozhlase i televizi. Většinou ho doprovází Orchestra at Temple Square^{146, 147}.

Mezi sportovci rovněž najdeme mnoho mormonů, mezi basketbalisty (Thurl Bailey), baseballisty (Dale Murphy), fotbalisty (Merlin Olsen), či gymnasty (Peter Vidmar).

Fotbalové družstvo¹⁴⁸ BYU patří k jedněm z velmi úspěšných. Vyhrálo sedm titulů Západní Atletické konference a v roce 1984 národní fotbalový šampionát. Mnozí z hráčů postoupili do národní fotbalové ligy.

Co se týče vzdělání má SPD vlastní univerzity a školy. Známa je BYU – Univerzita Brigham Younga i FARMS - Foundation for Ancient Research and Mormon Studies, která je součástí univerzity. Jejím úkolem je čelit

144 V překladu Mormonský chrámový sbor.

145 V překladu Pěvecký sbor Ameriky.

146 V překladu Orchestr z chrámového náměstí. Orchestr byl založen v roce 1999 a má 110 členů.

147 In: URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Mormon_Tabernacle_Choir.

148 Jedná se o americký fotbal.

vědecké kritice namířené proti mormonismu i přinášet vlastní studie. Formálně tomu tak možná není, ale podléhá řízení církve.

9.5 Politika

Od té doby, co byla zrušena doktrína o polygamii, se mormoni aktivně účastní regionálního, státního i federálního politického života. Stejně tak jako předtím využívají, zejména na lokální úrovni, svoji převahu při hlasování o různých samosprávných otázkách, zejména o těch, jejichž legalizace na území města nebo státu by byla v rozporu s jejich učením.

Dnes, zřejmě i díky velké náboženské indiferentnosti společnosti, již nedochází k napětím, která by ústila v konflikty, jaké známe z rané historie církve.

Zejména v Americe se mormoni stali naprosto běžnou a stálou součástí náboženského a kulturního života¹⁴⁹. Jako jediná denominace mají „vlastní“ město a stát.

10 Vztah Církve Ježíše Krista Svatých Posledních dní k ostatním křesťanským církvím

Podle průzkumu Pew Research Center z roku 2007¹⁵⁰ považují dvě třetiny Američanů mormony za křesťany. Mormoni se považují za hnutí, které křesťanství obnovilo, veškeré učení křesťanských církví je falešné a jediná cesta ke spáse je SPD.

Právě tyto názory vytvářely a vytváří neustálé napětí a střety mezi oběma stranami – dnes naštěstí již ne krvavé.

149 Koluji o nich vtipy stejně jako o ostatních náboženských skupinách a objevují se i v některých televizních pořadech. Zajímavou ukázkou integrace mormonů do společnosti a toho, jak se naopak společnost vyrovnává s touto denominací, je díl známého seriálu South Park, který je celý o mormonech (série č. 7, díl č. 12).

150 Podrobnosti na URL: <http://pewforum.org/surveys/religionviews07/#section2>.

10.1 Mormonismus – učení

Spisy

Když se podíváme na články víry¹⁵¹ mormonů, na první pohled se zdá, že jejich víra se od křesťanské moc neliší. Nicméně to tak není.

Mormoni sice řadí bibli mezi své spisy, ale kniha Mormon je primární autoritou. Jak řekl Joseph Smith:

„Řekl jsem bratřím, že je kniha Mormon tou nejsprávnější knihou ze všech knih na světě a úhelným kamenem naší víry, a člověk, který se bude držet jejích pravidel, se dostane blíž Bohu než skrze jakoukoliv jinou knihu.“¹⁵²

Pokud se podíváme na články víry, zjistíme, že bible je pro mormony Božím slovem, pouze pokud je správně přeložena.¹⁵³

Jednou z oficiálních reakcí Lutheran Church, Missouri Synod je:

„Podle luteránů Písma biblického kánonu učí, že Bůh zavázal křesťany ke Slovu apoštolů a proroků, na kterých samotných je postavený základ církve (Ef. 2, 20; 2 Tim. 3, 16; 2 Pt 1, 20-21) ... proto luteráni odmítají jakékoliv novodobé prohlášení nebo zjevení, které by bylo přílohou nebo dodatkem k Božímu Slovu ...“¹⁵⁴

Boží přirozenost

Mormoni stejně jako křesťané věří v Boha ve třech osobách. Mormonismus však chápe Trojici zcela odlišně – jako nadpřirozené božství a svatou trojici pozůstávající ze tří fyzicky oddělených osob, které spolu vytváří nebeskou

151 Viz příloha 6.

152 Smith, Joseph, History of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, Salt Lake City, Utah, Deseret Book Company, s. 461.

153 Viz článek 8 v příloze 6.

154 In: URL: <http://www.lcms.org/graphics/assets/media/CTCR/Latter%20Day%20Saints.pdf>, vydáno Commission on Theology and Church Relations of the Lutheran Church, Missouri Synod.

radu. Tyto tři osoby spolupracují v naprosté harmonii a jednotě, ale každá osoba má vlastní identitu.¹⁵⁵ Otec je hlavou této trojice, autorem spasení lidí, s ním jsou ostatní osoby v naprostém souladu.

Mormoni věří, že cílem Božího stvoření je oslava, totiž aby byli s Bohem všichni jedno, tak jak je s ním jedno Ježíš.¹⁵⁶ V tomto kontextu¹⁵⁷ věří, že se mohou stát bohy, ale Bůh zůstane nadále Bohem a zachová si svoji roli oslavovaného.¹⁵⁸ Doktrína o nabytí božství skrze zásluhy a milost Krista je zakotvena v Knize nauk a smluv 76, 50-70¹⁵⁹. Členové SPD mají za to, že má oporu i v bibli.¹⁶⁰

SPD používají stejnou terminologii při argumentaci o Trojici a to je často zavádějící. Křesťané při popisu Trojice v souvislosti s Kristem mluví o theose, věřící pak mají účast na Boží slávě skrze Krista. Mormonská představa oslavení¹⁶¹ vynechává toto učení o Trojici.

Dalším rozdílem je, že mormoni spojují Ježíše s ADONAI – Bohem Starého zákona, který má smlouvu s lidem a Boha otce – hlavu nebeské rady bohů - nazývají synekdochicky ELOHIM. To je zcela v rozporu s křesťanským chápáním, jež zná jenom jediného ADONAI ELOHIM, kterého je Ježíš vtělením.

Podle některých prohlášení Josepha Smithe se Ježíš narodil jako obyčejný člověk a Bohem se stal až později díky ctnostnému životu. Jeho narození nebylo biologicky pouze z Marie, ale i z Boha. Jisté dřívější extrémní názory, kterým se dnes SPD vyhýbá, tvrdily, že mezi Bohem a Marií došlo k fyzickému sexuálnímu kontaktu.¹⁶²

155 In: URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Mormonism_and_Christianity; viz také oficiální prohlášení Jeffery R. Hollanda z General Conference v roce 2007, in: <http://lds.org/conference/talk/display/0,5232,23-1-775-15,00.html>.

156 Viz URL: <http://scriptures.lds.org/en/rom/8/17#17>.

157 Viz URL: <http://scriptures.lds.org/gs/m/4>.

158 Blíže viz Packer, Boyd K., The Pattern of Our Parentage, Ensign, Nov. 1984, s. 69.

159 In: URL: <http://scriptures.lds.org/en/dc/76/50-70#50>.

160 Viz článek URL: http://lds.org/ldsorg/v/index.jsp?vgnextoid=f318118dd536c010VgnVCM1000004d82620aRCRD&locale=0&sourceId=9a790e46d0bdb010VgnVCM1000004d82620a___&hideNav=1.

161 Oslavení, neboli věčný život, je víra, že se lidé mohou vrátit k životu v Boží přítomnosti a zůstat spolu jako rodiny. Oslavení je Boží vůle pro všechny jeho děti. In: URL: http://lds.org/ldsorg/v/index.jsp?vgnextoid=bbd508f54922d010VgnVCM1000004d82620aRCRD&locale=0&sourceId=61810bbce1d98010VgnVCM1000004d82620a___

162 In: URL: http://www.fairlds.org/Misc/Did_God_Have_Sex_with_Mary.html.

Příroda a zázraky

SPD vnímají Boha jako součást přirozeného řádu, ale zároveň jako toho, který je v naprosté suverénnosti nad nimi, nad sebou i nad vším ostatním. Smith učil, že Bůh byl jednou takový, jací jsme my, nyní je velebený a sedí na nebeském trůnu. Bůh je podle SPD ve stádiu neustálého vývoje.¹⁶³ Nikoliv ve smyslu, že by něco poznával nebo se něčemu učil, ale ve smyslu růstu jeho království a vlády.¹⁶⁴

Mormoni mají neutrální postoj k přírodním vědám, konflikty chápou jako nedostatečné pochopení náboženských nebo vědeckých principů (nebo obojího).¹⁶⁵

Podle mormonů zázraky podléhají jistým zákonitostem – známým i neznámým. Zázrak často není čin, ale jen načasování jednotlivých událostí.

Stvoření je v SPD chápáno jako organizace hmoty, nikoliv jako stvoření ex nihilo.¹⁶⁶

Spása a hřích

Svatí posledních dní věří v preexistenci. Každá osoba je doslovně součástí Boží. Některé části lidského ducha existovaly ve stejném smyslu, jako existoval Bůh, jen v méně vyvinuté formě energie nebo hmoty. Bůh je tak doslovným stvořitelem a duchovním nebeským Otcem každého člověka. Adam byl stvořen podle obrazu Božího, aby se jeho děti mohly vyvíjet.

Posmrtný život pak bude zbožštění a věčný život pro tu část lidstva, která je toho hodna, skrze spásnou moc Spasitelovy oběti.

Podle mormonů jsou tyto principy v souladu s biblickým učením i v souladu s ranými křesťanskými spisy, které tyto doktríny učily v nejranějších

163 In: From the Life of Joseph Smith, URL: http://www.lds.org/ldsorg/v/index.jsp?vnextoid=da135f74db46c010VgnVCM1000004d82620aRCRD&locale=0&sourceId=dc48b00367c45110VgnVCM100000176f620a____&hideNav=1&contentLocale=0.

164 Přesněji McConkie, Bruce R., The Seven Deadly Heresies, in:
URL: <http://speeches.byu.edu/index.php?act=viewitem&id=658>.

165 Lind, Don, in: URL: http://www.lds.org/ldsorg/v/index.jsp?vnextoid=024644f8f206c010VgnVCM1000004d82620aRCRD&locale=0&sourceId=c3b6023382b9b010VgnVCM1000004d82620a____&hideNav=1;
také Lee, Harold B., in: URL: http://www.lds.org/ldsorg/v/index.jsp?vnextoid=2354fccf2b7db010VgnVCM1000004d82620aRCRD&locale=0&sourceId=1b81c3bf2053c010VgnVCM1000004d82620a____&hideNav=1.

166 Teachings of the Prophet Joseph Smith, s.. 350-351.

křesťanských dobách¹⁶⁷. Dále říkají, že doktrína theose pravoslavné církve je toho dokladem.¹⁶⁸ Věří tomu, že theose byla vyučována v podobné, pokud ne zcela stejné formě, v jaké ji vyučují oni.¹⁶⁹ Rovněž mormoni předpokládají, že tato doktrína byla často diskutovaná a prošla za staletí změnami, a to až do doby, než byl neomezený lidský potenciál za nicejského křesťanství ztracen.

Biskup Timothy Ware, který přednášel na Oxford University v souvislosti s rozdíly mezi pravoslavnou církví a mormonismem, napsal:

„Deifikace je v pravoslavném chápání interpretována jako rozdíl mezi božskou esencí a božskou energií. Ať už v dnešních dobách nebo v dobách následujících, mají lidé účast na Boží milosti v jeho energii, nikoliv esenci. V theose se svatí účastní milosti, moci a slávy Boží, ale v esenci se Bohem nestávají.¹⁷⁰

SPD odmítá nauku o dědičném hříchu. I když uznává, že je člověk ve své přirozenosti Božím nepřítelem¹⁷¹ (tedy bez světla Božího Ducha). Učí, že člověk je zodpovědný pouze za svoje skutky, nikoliv za Adamův hřích¹⁷². Hřích Adama a Evy byl nezbytným krokem pro nastolení lidské rasy.

Adam udělal to, co měl udělat. Tím, že si vzal od Evy jablko, umožnil vznik lidské rasy. Evino konání bylo správné, protože bez něj by Adam nepodlehł pokušení, díky kterému se rodily děti.¹⁷³ Této optice podléhá i interpretace 1Kor 15, 46 – první je tělesné, duchovní je až druhé.

Podle SPD Adam a Eva dostali dvě rozporuplná přikázání. První, aby nejedli ovoce ze stromu, druhé, aby se množili a zaplnili zemi. Nezbyvalo jim tedy nic jiného než uposlechnout pouze jedno ze dvou přikázání. Mormoni učí, že u Adama a Evy nešlo o hřích, ale pouze o přestoupení, protože před

167 Viz URL: http://www.jefflindsay.com/LDSFAQ/FQ_theosis.shtml#earcomingly; a také http://www.fairlds.org/FAIR_Conferences/1999_Early_Christian_Doctrine_of_Deification.htm.

168 Viz URL: http://web.archive.org/web/20071225112326/http://farms.byu.edu/other_questions_evidences.php?id=20&table=questions.

169 Viz URL: http://www.jefflindsay.com/LDSFAQ/FQ_theosis.shtml#early a URL: http://www.fairlds.org/FAIR_Conferences/1999_Early_Christian_Doctrine_of_Deification.htm.

170 Timothy Ware, dopis s datem 30. dubna 1999, citován in Richard N. Ostling and Joan K. Ostling, *Mormon America: The Power and the Promise*, HarperCollins Publishers, New York, 1999), s 311.

171 Viz URL: <http://scriptures.lds.org/en/mosiah/3/19#19>, verš 19.

172 Viz články víry v příloze 6.

173 Parafraze z *The Church of Jesus Christ of Latter Day Saints, The Ensign*, Sv. 36 č. 1.

přestoupením neměli znalost dobrého a zlého, a rovněž proto, že bylo Adamovi řečeno, že si může vybrat sám.¹⁷⁴ Tak mohl učinit vše potřebné pro počátek svobodné vůle lidstva¹⁷⁵.

Víra a skutky

I když mormoni věří, že ke spáse je potřeba víry v Ježíše Krista, hrají u nich skutky, které z této víry mají pramenit, důležitější roli než v křesťanství. Skutky, jejich dosvědčení samotným Kristem, stejně tak jako úroveň dosaženého svěcení v církvi SPD, určují odměnu, které se jim dostane.

Působení Ducha

Mormoni kladou důraz na osobní zjevení Boha skrze moc Ducha Svatého jako jediné potvrzení známosti Ježíše Krista. Toto zjevení je výsledkem víry a osobního dotazování, nicméně se každý člověk rodí s Kristovým světlem¹⁷⁶.

Skrze další církevní svěcení získá člen další duchovní dary, díky kterým může přijímat zjevení pro sebe a svůj každodenní život.

Na teologii není kladen velký důraz, hlavními zdroji při studiu písem jsou bible, kniha Mormon, Kniha nauk a smluv a Perla velké ceny. Ve spojitosti s učením se obrací členové na proroky a apoštoly uvnitř církve, kteří slouží celosvětově jako vůdci a učitelé. Ostatní publikace, ať už z řad SPD nebo křesťanských autorů, jsou považovány za užitečné, ale v žádném případě jakkoliv závazné ve smyslu učení SPD.

10.2 Svátosti

Svátosti u mormonů se dělí na ty, co jsou potřeba ke spáse a na ty, co nejsou. Zde se budu věnovat pouze vybraným svátostem.¹⁷⁷

174 Viz URL: <http://scriptures.lds.org/en/moses/3/17#17>.

175 Angl. výraz mormonů je agency. Blíže viz URL: http://www.lds.org/ldsorg/v/index.jsp?locale=0&sourceId=68e339b439c98010VgnVCM1000004d82620a____&vgnextoid=bbd508f54922d010VgnVCM1000004d82620aRCRD.

176 In Moroni 7, 19.

177 Pro výčet svátostí viz

[http://en.wikipedia.org/wiki/Ordinance_\(Mormonism\)#Types_of_ordinances](http://en.wikipedia.org/wiki/Ordinance_(Mormonism)#Types_of_ordinances).

Křest

Podle mormonského učení je ke křtu potřeba obrácení. Křest pak je smlouvou s Kristem. Podle Řím. 6:4 považují za platný pouze křest ponořením. Nedílnou součástí křtu je vkládání rukou. Věřící jsou křtěni až ve chvíli, kdy se mohou svobodně rozhodovat¹⁷⁸.

SPD věří, že k vykonání křtu je potřeba svěcení a také autority, kterou uděluje pouze biskup. Proto neuznávají křest vykonaný v křesťanských denominacích, nicméně ho považují za příhodný pro vytvoření kladného vztahu s Kristem.¹⁷⁹

Zpečetění manželství

Jde o chrámový rituál. Mormoni věří, že pokud jsou spojeni takovýmto svazkem, zůstanou manžely i po smrti. Protože se jedná o jakýsi smluvní vztah, je rozšířen i na děti v tomto svazku narozené. Děti narozené před rituálem nebo adoptované děti lze dodatečně „dopečetit“.

Učení a pravidla, které SPD zachovávají, jsou společností vnímána velmi pozitivně¹⁸⁰. Ve smyslu pro rodinu se jedná o skutečně velmi silné hnutí. Odlehlou stránkou je možná postup, jakým je tohoto výsledku v praxi dosahováno. Mormonské dívky se vdávají poměrně brzy, někdy i v devatenácti, většinou za misionáře, který se vrátil domů. Očekává se, že do roka od sňatku budou mít dítě. Mormonské dívky z tohoto důvodu často nedokončí vzdělání.¹⁸¹

Chrámové zasvěcení

Jedná se o rituál, který založil Joseph Smith a později kodifikoval Brigham Young. Původ má zřejmě v ritech svobodných zednářů, se kterými byl Smith dobře obeznámen. Mají připravit účastníky k účasti na kněžských a dalších svěceních.

178 Křtí se kolem 8. roku života dítěte, kdy je dítě považováno za způsobilé nést odpovědnost za svoje skutky a zodpovídat se ze svých hříchů.

179 Vyjádření prezidenta církve o Boží lásce k veškerému lidstvu, 15 února 1978.

180 Utah a území hustě obydlená mormony dosahují velmi nízké úrovně rozvodovosti.

181 Převzato z článku Mencimer, Stephanie, Theocracy in America – Influence of Mormon Church on society in Utah, Washington Monthly, Duben, 2001.

Kdysi byly tyto rity dobře utajované, čímž rovněž provokovaly okolí. Dnes je celkem běžné najít na internetu všechny mormonské rituály provedené bývalými mormony.

Křest mrtvých

Je vlastně křtem za mrtvé, kdy jsou žijící křtěni za své zesnulé. Je to forma zástupného křtu. Tento druh křtu je poměrně hluboce zakořeněný v mormonské nauce, církev nabízí svým členům bezplatnou možnost vyhledávat v rodokmenech svých příbuzných. Křtem i po smrti získá zesnulý možnost účasti na věčném životě (oslavení).

10.3 Prohlášení křesťanských denominací v souvislosti s pokusy o ekumenický dialog

I přesto, že má SPD velmi dobré PR¹⁸² a jejich společenské uznání je na velmi vysoké úrovni, jsou vztahy s křesťanskými církvemi buď chladné, nebo zůstávají napjaté.

Níže uvádím oficiální postoje křesťanských denominací zastoupených v Americe k pokusům Církve Ježíše Krista Svatých posledních dní o ekumenický dialog.¹⁸³

Katolická církev

V roce 2001 vydala Vatikánská kongregace pro nauku a víru prohlášení, ve kterém odmítá platnost křtu prováděného SPD.¹⁸⁴

182 PR neboli Public Relations je termín z marketingu a obchodu. Je to obor, který se zabývá komunikací a vztahy s veřejností za účelem vytvoření co nejlepšího obrazu o firmě nebo produktu. Zde ho používám proto, abych vystihl snahu SPD v komunikaci s okolním světem – ukázat svoji lepší tvář.

183 Některé další větve mormonismu, zejména pak Reorganizovaná Církev Ježíše Krista Svatých posledních dní, nyní známá jako Komunita Kristova, mají svým učením mnohem blíže k ekumenickému dialogu s křesťanskými církvemi než námi sledovaná hlavní větev.

184 Viz URL:

http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20010605_battesimo_mormoni_en.html.

Zřejmými důvody je odmítání katolického křtu na straně mormonů, jako i neshody v učení o Trojici¹⁸⁵.

Presbyterian Church USA

Tato větev presbyteriánské církve je největší v Americe. Podle nich:

„Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, podobně jako Presbyteriánská církev, vyznávají věnost Ježíšovi. Obě církve používají bibli jako své písmo a členové obou církví používají společné teologické termíny. Přesto je mormonismus novou a rozvíjející se náboženskou tradicí, která se liší od historické apoštolské tradice křesťanské církve, jíž je presbyteriánská církev součástí. Je praxí presbyteriánské církve přijmout po prokázání víry ty, kteří přechází původně od mormonů a pokřtít je.“¹⁸⁶

„Svatí posledních dní a historické církve mají různý pohled na písma, písma jim společně vykládají radikálně odlišným způsobem, užívají stejných slov, ale s různým významem. Když Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů mluví o Trojici, Ježíšově smrti a zmrtvýchvstání, a spásu odděluje je jejich teologie od pravoslavných, římsko katolických a protestantských církví.“¹⁸⁷

I přes veškeré rozdíly však presbyteriáni na závěr traktátu vyjádřili naději, že dojde k dalšímu vylepšení vztahů.

Evangelical Lutheran Church in America

Tato Lutherská církev je největší v Americe. Patří mezi církve, které nekteří znovu věřící přicházející z jiných křesťanských denominací. Přesto však o křtu mormonů vydali prohlášení, jehož část zde uvádím.

„I přesto, že mormoni používají při křtu vodu (a hodně), i když říkají Otec, Syn a Duch Svatý, je jejich učení o Bohu zcela odlišné od ortodoxního, na vyznáních založeného křesťanství. Protože je mormonské

185 Viz výše.

186 In: URL: <http://www.pcusa.org/interfaith/study/lds.htm>.

187 Tamtéž.

chápání Božího slova jiné než křesťanské, je na místě říct, že ke křesťanskému křtu nedošlo.¹⁸⁸

United Methodist Church

Metodistická církev se rovněž rozhodla, v rámci své všeobecné konference v roce 2000, neuznat křest provedený mormony. Navrhuje provést křest mormonů po jistém období katecheze. Zároveň na stejném místě připomíná, že neuznává církev SPD jako součást historické apoštolské tradice křesťanské církve.¹⁸⁹

Episcopal Church (USA)

Episkopální církev v Americe je částí osmdesáti milionové anglikánské komunity. Podobně jako ostatní církve i oni uznávají křest církví trinitárního charakteru. Přesto se biskup v Utahu, Daniel Tuttle, rozhodl nepožadovat po konvertitech z řad mormonů nový křest.

Jedná se zřejmě o ojedinělý případ. Nepodařilo se doložit, jestli tato praxe v Utahu pokračuje i dnes.

Všechny křesťanské církve ve vymezeném území, ale zřejmě i mimo něj, se shodují, že i přes užívání společných termínů a bible, církev SPD nepatří do tradice křesťanských církví a jako takovou ji nepřijímají.

Zároveň jsou z jednotlivých prohlášení těchto křesťanských církví zřejmé i hlavní důvody tohoto nepřijetí.

11 Závěr

V této práci jsem sledoval vzájemné vlivy Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů s americkou společností a křesťanskou církví za posledních zhruba dvě stě let. Ze zkoumání historických událostí a učení vyplynuly následující závěry.

188 In: URL: <http://www.elca.org/Growing-In-Faith/Worship/Learning-Center/FAQs/Rebaptism.aspx>.

189 Podrobněji viz celý článek URL: <http://www.gc2000.org/pets/cal/TEXT/c0806.asp>.

Samotný počátek církve byl ovlivněn vznikající americkou společností, která v té době hledala vlastní historii a místo v dějinách. Joseph Smith se „vzácně trefil“ do období, nebo možná využil doby, kdy jeho vize a následné překlady Knihy Mormon jakoby doplnily chybějící část amerických dějin a zároveň přesunuly celou eschatologii na americký kontinent.

Přestože v úplném začátku v roce 1830 se Kniha Mormon nesetkala s velkým prodejním úspěchem, nově založená církev samotná získávala konvertity poměrně rychle.

Toto počáteční období je zároveň nejvíce kritizovaným obdobím co do událostí Smithových vizí i co do vniklých spisů Knihy Mormon i později vzniklé Knihy Abrahamovy.

Křesťanské církve byly v době vzniku mormonského hnutí velmi aktivní. Evangelizační tažení této doby měla vliv jak na rodinu zakladatele mormonské církve tak i na něho samotného – Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů je jedinou pravou církví. Tato nauka byla zřejmě ovlivněna i v té době silícím hnutím pro obrození církve.

Jistý vliv pak na vznik hnutí má i Smithova původní „živnost“ – věštění z kamenů a tradice Smithovy rodiny v hledání pokladů. Neméně pak Smithova záliba v neznámých textech.

Kombinace všech těchto vlivů i Smithova jistě velmi provokativní osobnost a možná i povaha, to vše stálo za vznikem nového silně provokujícího a po dlouhá léta sledovaného i pronásledovaného hnutí.

V raném období nelze mluvit o nějakém větším vlivu Svatých posledních dnů na své okolí, pokud nebudeme mluvit o tom, jak je, tedy křesťanskou církev i okolní společnost, vyprovokovali k odporu k nově vzniklé církvi.

Rané napětí neustávalo ani později, naopak sílilo rostoucím vlivem mormonského hnutí. Spojením apokalyptických vizí a dobré misijní práce se brzy mormonské řady velmi rozmnožily. Začal narůstat i jejich vliv na společnost, pro kterou se v době osídlování země a získávání vlivu stali mormonomi i ohrožením. Mormonská soudržnost v samosprávné oblasti v kombinaci se Smithovými vizemi a učením brzy způsobila eskalaci drobných konfliktů až na úroveň ozbrojených střetů. Mormonům nakonec nezbývalo nic jiného než se přesunout na jiné místo.

Učení rozvíjející se díky dalším Smithovým vizím, zejména pak vizi o polygamii, vedlo až k zavraždění samotného zakladatele hnutí a následné nástupnické krizi, která vyvrcholila velkým exodem hlavní části hnutí do Utahu.

Přestěhováním se mnohé změnilo. Mormoni začínají viditelně osídlovat nová území. Jejich neuvěřitelnou pílí a vysokou organizovaností mormonské společnosti se mormonům skutečně podařilo vytvořit vlastní oddělenou společnost.

Dalším zlomovým bodem v mormonské historii je pak připojení Utahu k federaci. Tím začíná éra, ve které mormoni výrazně přispěli k budování Ameriky i americké kultury. Je to zároveň období, kdy mormoni postupně odstraňují ohniska napětí mezi sebou a většinovou společností. To jim dovozuje postupně pronikat do všech sfér společenského a kulturního života Ameriky.

V dnešní době snad každý Američan ví, kdo mormoni jsou a má alespoň zevrubnou představu toho, co hlásají – alespoň co hlásají navenek.

Za 180 let existence hnutí se mormonům podařilo zcela změnit náhled společnosti na Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů a nakonec získat i nemalé uznání za svoji sociální práci a podporu rodiny.

Vnitřní zápas mormonského hnutí nám zůstává z větší části utajený, ale je zřejmé, že od konce 20. století čelí různým vnitřním problémům, včetně odlivu členů a prozrazení tajných chrámových rituálů.

Vyslovený vliv mormonů na klasické křesťanství reprezentované většinovými křesťanskými církvemi v Americe se nepodařilo vysledovat. Na straně klasického křesťanství nedošlo k žádným změnám, které by byly výsledkem působení Svatých posledních dnů.

Prokazatelně se však křesťanské církve s mormony vyrovnaly, zejména pak v oblasti přijímání bývalých členů církve.

Učení Josepha Smithe ohledně Trojice, křtu atd. v návaznosti na tvrzení Svatých posledních dnů, že jsou jedinou pravou církví, vytváří mezi oběma stranami nepřekonatelnou propast.

Zatímco tedy zůstávají Svatí posledních dnů vlivnou částí americké společnosti, jejich cesta k ekumenickému dialogu s křesťanskými církvemi zůstává uzavřena.

12 Seznam literatury

Abanes, Richard, *One Nation Under Gods: A History of the Mormon Church*, New York: Four Walls Eight Windows, 2002

Allen, James B., *Emergence of a Fundamental: The Expanding Role of Joseph Smith's First Vision in Mormon Religious Thought*, *Journal of Mormon History*, 1980, 7: 43–61

Allen, James B., *The Significance of Joseph Smith's First Vision in Mormon Thought*, *Dialogue: A Journal of Mormon Thought* 1 (3), 1966, URL: <http://content.lib.utah.edu/cgi-bin/docviewer.exe?CISOROOT=/dialogue&CISOPTR=3783&CISOSHOW=3611>.

Anderson, Richard Lloyd, *Joseph Smith's Testimony of the First Vision*, *Ensign*, URL: http://www.lds.org/portal/site/LDSOrg/menuitem.b12f9d18fae655bb69095bd3e44916a0/?vgnextoid=2354fccf2b7db010VgnVCM1000004d82620aRCRD&locale=0&sourceId=67017cf34f40c010VgnVCM1000004d82620a____&hideNav=1, Duben, 1996

Anderson, Richard Lloyd (1969), "Circumstantial Confirmation Of the first Vision Through Reminiscences", *BYU Studies* 9 (3): 373–404, <http://contentdm.lib.byu.edu/u/?byustudies,59>.

ABC New, URL: <http://abcnews.go.com/Politics/Vote2008/story?id=3963656&page=1>, cit. 22. května 2009

About.com: *Inventors*, URL: http://inventors.about.com/library/inventors/bl_Odometer.htm, cit. 22. května 2009

Abgrall, Jean-Marie, *Mechanizmus sekt*, Karolinum: Praha, 2000

Adams, Dale W., *Chartering the Kirtland Bank*, *BYU Studies* 1983, svazek. 23,

č. 4, s. 467-482

Armstrong, Sydney E., *A Religious History of the American People*, Yale University Press, 1972

Barrett, David V. Přel. Dušan Zbavitel, *Sekty, kultury & alternativní náboženství*, Ivo Železný: Praha, 1998

Bushman, Claudia L., *Contemporary Mormonism, Latter-day Saint in Modern America*, Praeger: London, 2006

Bushman, Richard L., *Mormonism, A Very Short Introduction*, Oxford University Press: New York, 2008

Bushman, Richard L. & Walters, Wesley P. In: *Dialogue: A Journal of Mormon Thought*, 1969, 4:1:58nn.

Bushman, Richard L., *Joseph Smith: Rough Stone Rolling*, New York: Knopf, 2005

Christian Apologetics and Research Ministry, URL: <http://www.carm.org/religious-movements/mormonism/book-abraham-papyri-and-joseph-smith>, cit. 22 května 2009

Children of the Most High, URL: http://lds.org/ldsorg/v/index.jsp?vgnextoid=f318118dd536c010VgnVCM1000004d82620aRCRD&locale=0&sourceId=9a790e46d0bdb010VgnVCM1000004d82620a___&hideNav=1, cit. 23. května 2009

Clark, Jerome Leslie (1968), *1844: Religious Movements*, 1, Nashville, TN: Southern Publishing Association, URL: <http://books.google.com/books?id=vAlCAAAAIAAJ&q=%221843+polygamy+revelation%22&dq=%221843+polygamy+revelation%22&pgis=1>

The Ensign, The Church of Jesus Christ of Latter Day Saints, Sv. 36 č. 1, URL: <http://www.lds.org/gospellibrary/pdfmagazine/0,7779,592-6-1,00.html#>, cit. 25. května 2009

Clark, John A. letter, August 31, 1840 in *Early Mormon Documents*, 2:271.

Clarke, Peter B. (Ed.), *Encyclopedia of New Religious Movements*, Routledge: London, 2006

Commission on Theology and Church Relations of the Lutheran Church, Missouri Synod, *The Church of Jesus Christ of the Latter- Day Saints (Mormonism)*, URL: <http://www.lcms.org/graphics/assets/media/CTCR/Latter%20Day%20Saints.pdf>, cit. 25. května 2009

Davies, Douglas J., *An Introduction to Mormonism*, Cambridge University Press, 2003

David E. Sorensen, *Why Baptism Is Not Enough*, *Ensign*, Apr. 1999, 16

Dennis B. Neuenschwander, *Ordinances and Covenants*, *Ensign*, Aug. 2001, 20

Doctrine and Covenants of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, URL: <http://scriptures.lds.org/dc/contents>, cit. 22. května 2009

Do Mormons Practice Polygamy?, URL: <http://www.mormonsandpolygamy.org>, cit. 23. května 2009

Encyclopædia Britannica, URL: <http://www.britannica.com/>, cit. 22. května 2009

The Evening and the Mormoning Start, URL: <http://www.centerplace.org/history/ems/v2n14.htm>, cit. 22. května 2009

Famous Inventors, URL: <http://famousmormons.net/inventors.html>, cit. 25. května 2009

Fair Defending Mormonism, URL: http://www.fairlds.org/Misc/Did_God_Have_Sex_with_Mary.html, cit. 25. května 2009

Ferré, Nels F. S., *Searchlights on Contemporary Theology*, in: URL: <http://www.religion-online.org/showchapter.asp?title=516&C=512>, cit. 22. května, 2009

Filipi, Pavel, Církev a církve, Kapitoly ekumenické eklesiologie, CDK: Brno, 2000

Filipi, Pavel, Křesťanstvo, Historie, statistika, charakteristika křesťanských církví, CDK: Brno, 1998

From the Life of Joseph Smith, URL: http://www.lds.org/ldsorg/v/index.jsp?vnextoid=da135f74db46c010VgnVCM1000004d82620aRCRD&locale=0&sourceId=dc48b00367c45110VgnVCM100000176f620a____&hideNav=1&contentLocale=0, cit. 25. května 2009

Gallagher, Eugene V. (Ed.), Ashcraft, W. Michael, Introduction to New and Alternative Religions in America , Volume 1: History and Controversies , Greenwood Press: London, 2006

Gelinek, Christian, Kelling, Hans. Wilhelm, Avenues Toward Christianity, Mormonism in Comparative Church History, Global Publications: Binghamton: New York, 2001

General Conference 2000, URL: <http://www.gc2000.org/pets/cal/TEXT/c0806.asp>, cit. 25. května 2009

Givens, Terryl L. People of Paradox, A History of Mormon Culture, Oxford University Press: New York, 2007

Gordon Barringer , Sarah, The Mormon Question , Polygamy and Constitutional Conflict in Nineteenth-Century America , The University of North Carolina Press : London , 2002

Hanks, Maxine, Mormon faith in America. Shoreline Publishing, 2003

Heller, Jan, Mrázek, Milan, Nástin religionistiky, Kalich: Praha 1988

Hutson, James H., Church and State in America, The First Two Centuries, Cambridge University Press: New York, 2007

Interfaith Relations, Presbyterians and Latter-Day Saints, URL: <http://www.pcusa.org/interfaith/study/lds.htm>

Internet Christian Library, URL: <http://www.iclnet.org/pub/resources/christian-books.html>, cit. 22. 5. 2009

Jackson Andrew, *Mormonism Explained, What Latter-day Saints Teach and Practice*, Crossway Books, Wheaton, Illinois, 2008

Jorgensen, Danny L., (Ed.), Wilson, Joni (Ed.), *Religion and the Challenge of Modernity, The Recognized Church of Jesus Christ of Latter Day Saints in the United State Today*, Global Publications: Binghamton, New York, 2001

Joseph Smith's Death – A History Account,

URL: <http://www.utlm.org/onlineresources/josephsmithsdeath.htm>, cit. 22. května 2009

Packer, Boyd K., *The Pattern of Our Parentage*, Ensign, Nov. 1984

Partridge, Christopher (Ed.), Vojtíšek, Zdeněk (Ed.), *Encyklopedie nových náboženství, Nová náboženská hnutí, sekty a alternativní spirituality*, Euromedia Group, k.s.: Praha, 2006

Pearl of Great Price, in: URL: <http://scriptures.lds.org/en/pgp/contents>, cit. 22. května 2009

Profant, Vít, Štampach, Ivan O., *Co je a co není sekta*, URL: <http://www.sekty.cz/www/stranky/studie/CoJeACoNeniSekta.pdf>

Pratt, Orson, "Celestial Marriage," *Journal of Discourses*, svazek 13, Latter-day Saint's Book Depot: London, 1871

Kimball, Edward L., *Lengthen Your Stride: The Presidency of Spencer W. Kimball*, Deseret Book Company, 2005

Kimball, Spencer W., *The Teachings of Spencer W. Kimball*, Salt Lake City, Utah: Bookcraft, 1982

Kniha Mormon, první české vydání, Arthur Gaeth: Praha, 1933

Landes, Richard A. (Ed.), *Encyclopedia of millennialism and Millennial Movements*, Routledge: New York, 2000

Light Planet, URL: <http://www.lightplanet.com/mormons/index.htm>, cit. 22 května 2009

Lind, Don, in: URL: http://www.lds.org/ldsorg/v/index.jsp?vnextoid=024644f8f206c010VgnVCM1000004d82620aRCRD&locale=0&sourceId=c3b6023382b9b010VgnVCM1000004d82620a____&hideNav=1, cit. 22 května 2009

Lee, Harold B., URL: http://www.lds.org/ldsorg/v/index.jsp?vnextoid=2354fccf2b7db010VgnVCM1000004d82620aRCRD&locale=0&sourceId=1b81c3bf2053c010VgnVCM1000004d82620a____&hideNav=1, cit. 22 května 2009

Lindsay, Jeff, LDS FAQ, <http://www.jefflindsay.com/LDSFAQ/index.html>, cit. 22 května 2009

Marquardt, H. Michael and Walters, Wesley P., *Inventing Mormonism: Tradition and Historical Record*, San Francisco, 1994

Marquardt, H. Michael, *The Joseph Smith Revelations: Text and Commentary*, Signature Books, 1999 URL: <http://books.google.com/books?id=x5AJAAACAAJ&dq=The+Joseph+Smith+Revelations:+Text+and+Commentary>

Marquardt, H. Michael, *The Rise of Mormonism: 1816–1844*, Grand Rapids, MI: Xulon Press, 2005,
URL: http://books.google.com/books?id=Z_v2IAmMssMC&pg=PA632&dq=%22was+in+answer+to+a+question+concerning+things+which+transpired+in+former+days,+and+had+no+reference+to+the+present+time%22+June+19+1844&sig=ACfU3U27OjS4JHLwE_sZ9QjtUvvnwJiqxrg#PPA632,M1

McConkie, Bruce R., *The Seven Deadly Heresies*, in: URL: <http://speeches.byu.edu/index.php?act=viewitem&id=658>, cit. 25. května 2009

Mencimer, Stephanie, *Theocracy in America – Influence of Mormon Church on society in Utah*, Washington Monthly, Duben, 2001

Mullen Robert, *The Mormons*, W. H. Allen: London, 1967

Neither White Nor Black, Signature Books Library, URL: <http://www.signaturebookslibrary.org/never/never3.htm>, cit. 24. května 2009

Novotný, Tomáš, Pisma mormonů Kniha Abrahamova, Praha: Oliva, 1995

Novotný, Tomáš, Mormoni a Boží děti, Votobia: Praha, 1998

Official Declaration, URL: <http://scriptures.lds.org/en/od/2>, cit. 25. května 2009

The Pew Forum, On Religion and Public Life, URL: <http://pewforum.org/surveys/>, cit. 25. května 2009

Phelps, William. W., A Book of Commandments, for the Government of the Church of Christ, Independence, Missouri, 1833

Pomroy Tucker Reminiscence, 1858 in Early Mormon Documents 3:71
Sekty a nová náboženská hnutí, Dokumenty katolické církve (1986-1994),
Zvon: Praha, 1997

Prince, Greg, Wright, William Robert, David O. McKay and the Rise of Modern Mormonism, University of Utah Press, Salt Lake City, 2005

Printing of the First Edition (1830) of the Book of Mormon,
URL: <http://www.xmission.com/~research/central/resscri4a.htm>, cit. 20. května 2009

Other Question of the Week, How do Latter-day Saints view the early Christian doctrine of theosis: becoming like God?, URL: http://web.archive.org/web/20071225112326/http://farms.byu.edu/other_questions_evidences.php?id=20&table=questions, cit. 25. května 2009

Ostling, Richard N., Ostling, Joan K., Mormon America: The Power and the Promise, HarperCollins Publishers: New York, 1999

Quinn, Michael D., The Mormon Hierarchy: Extensions of Power, Salt Lake City, Signature Books

Roberts, B. H., History of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, LDS Church, URL: <http://www.lds-mormon.com/history.shtml>, 1902, cit. 21. května 2009

Saunders, Lorenzo Interview, November 12, 1884, Early Mormon Documents 2: 149, Turner 1851, s. 215

Stark, Rodney, The Rise of Mormonism, Columbia University Press, New York, 2005

Signature Books Library, URL: <http://www.signaturebookslibrary.org/essays/mormonpolygamy.htm>, cit. 23. května 2009

Smith, Joseph, History of the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, Salt Lake City, Utah, Deseret Book Company

Smith, Joseph, Joseph Fielding Smith (ed.). Teachings of the Prophet Joseph Smith. Salt Lake City: Deseret Book, 1938

Smith, Lucy Mack (1853), Biographical Sketches of Joseph Smith the Prophet, and His Progenitors for Many Generations, Liverpool: S.W. Richards, URL: <http://contentdm.lib.byu.edu/u/?NCMP1847-1877,2899>

Should Lutherans rebaptize former Mormons who are joining the congregation?, URL: <http://www.elca.org/Growing-In-Faith/Worship/Learning-Center/FAQs/Rebaptism.aspx>, cit. 25. května 2009

Vojtíšek, Zdeněk, Mormoni a jejich cesta k denominaci, Teologická reflexe 7 (1), 2002, s. 50-65

Vojtíšek, Zdeněk, Nová náboženská hnutí a jak jim porozumět, Meta Books: Praha, 2007

Vojtíšek, Zdeněk, Co se slovem „Sekta“, in: Dingir č. 4, rok 2004, URL: <http://www.sekty.cz/www/stranky/studie/1.pdf>

Walker, Donald W., Martin Harris: Mormonism's Early Convert, Dialogue: A Journal of Mormon Thought 19, 1986, s. 34-35

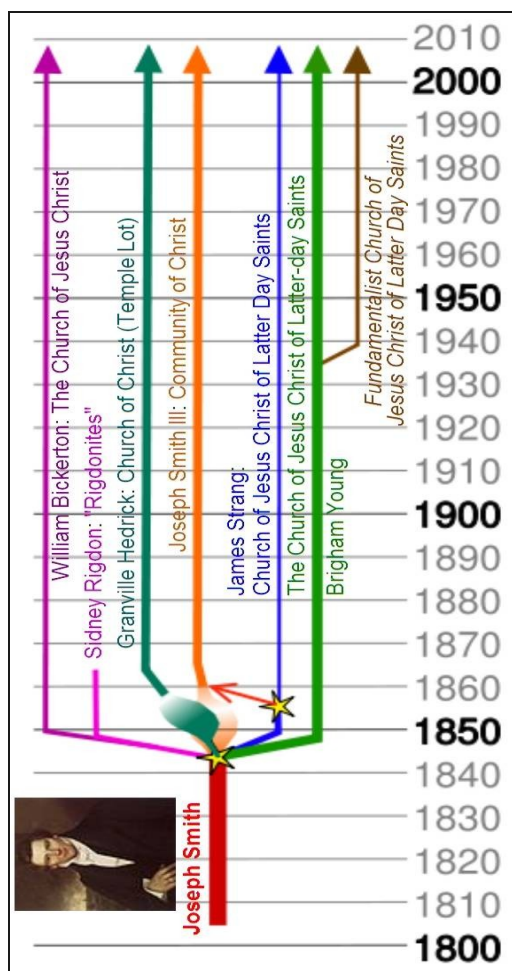
Walters, Wesley P., New Light on Mormon Origins from the Palmyra Revival, Dialogue 4, 1969, s. 66-67.

Wikipedia, The Free Encyclopedia, URL:
http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page, cit. 25. května 2009

13 Přílohy

13.1 Příloha 1

Graf schizmatu původní Církve Ježíše Krista Svatých posledních dní založené Josephem Smithem ml.¹⁹⁰

¹⁹⁰ Zdroj http://en.wikipedia.org/wiki/Template:Mormon_denomination_tree.

13.2 Příloha 2

V následující tabulce uvádím přehled hnutí, které vznikli z nástupnické krize LDS.¹⁹¹

Následovník	Předchozí pozice v církvi	Roky†	Hlavní denominace LDS
Sidney Rigdon	Starší	1844-1847	Církev Ježíše Krista
Brigham Young	President kvóra dvanácti apoštolů	1844-1877	Církev Ježíše Krista Svatých posledních dní
James Strang	Starší Jmenovací list	1844-1856	Církev Ježíše Krista Svatých posledních dní (Strangite)
Granville Hedrick	Není známo Zřejmě starší	1850s-1881	Církev Krista (Temple Lot)
			Církev Kristova s Eliášovou zvěstí
Apheus Cutler	Člen vysoké rady a rady padesáti	1853 a 1864	Církev Ježíše Krista (Cutlerite)
Joseph Smith III (1860)	Přímí následovník‡	1860-1914	Kristova komunita, dříve Reorganizovaná Církev Ježíše Krista Svatých posledních dní (RLDS)

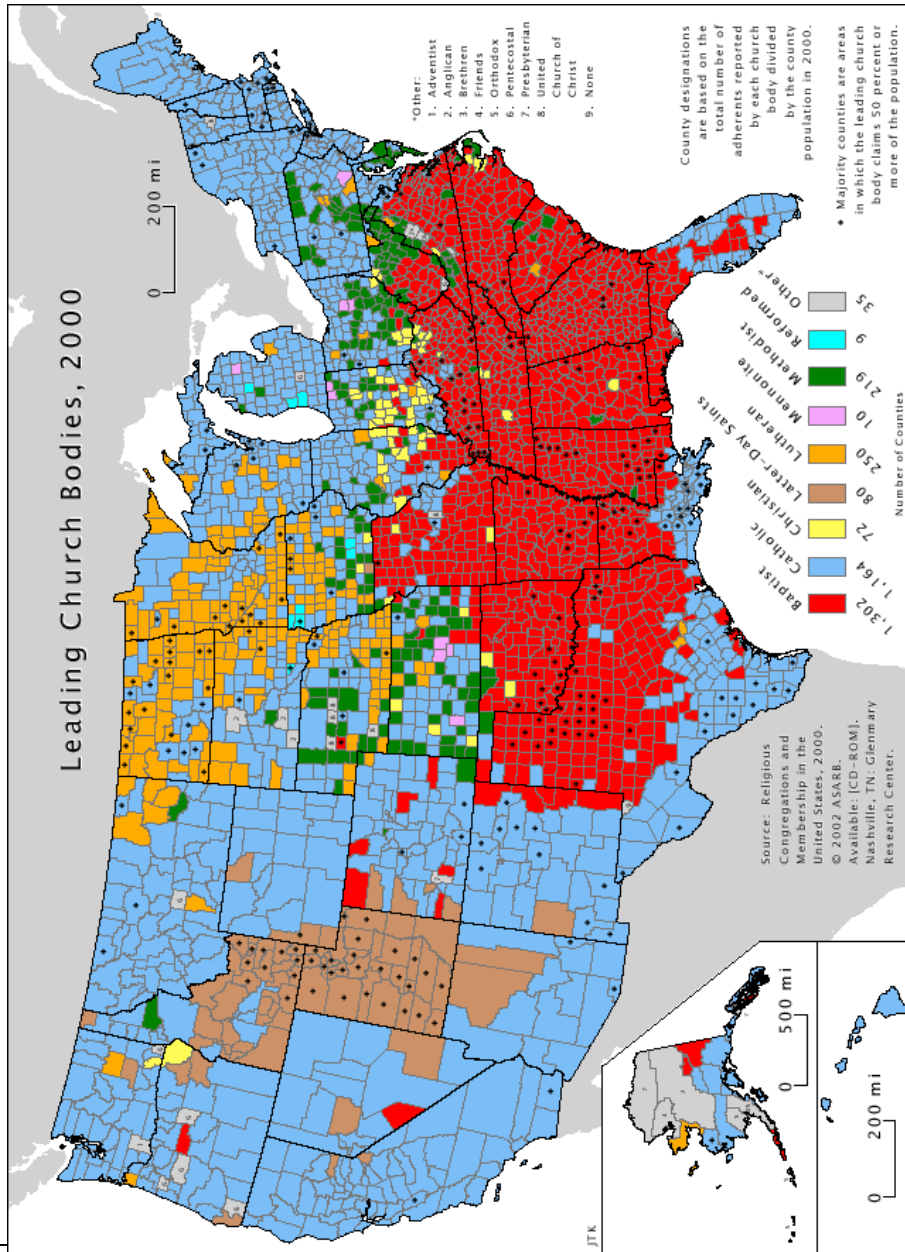
† Léta, ve kterých daný člověk vedl denominaci

‡ Stal se následovníkem po smrti Williama Smithe v roce 1894.

¹⁹¹ V této práci se zabývám pouze LDS, jako hlavní větví mormonismu.

13.3 Příloha 3¹⁹²

Mapa hlavních církevních těles v USA.

192 Zdroj: ASARB, 2002

13.4 Příloha 4

Největší denominace v USA. Statistika z roku 2001.¹⁹³

Denominace	Odhad populace 1990	Odhad populace 2001	Procento populace 2001 (USA)	Změna 1990 - 2001
Catholic	46 004	50 873	24.5%	+11%
Baptist	33 964	33 830	16.3%	0%
Methodist/Wesleyan	14 174	14 150	6.8%	0%
Lutheran	9 110	9 580	4.6%	+5%
Presbyterian	4 985	5 596	2.7%	+12%
Pentecostal/Charismatic	3 191	4 407	2.1%	+38%
Episcopalian/Anglican	3 042	3 451	1.7%	+13%
Judaism	3 137	2 831	1.3%	-10%
Latter-day Saints/Mormon	2 487	2 697	1.3%	+8%
Churches of Christ	1 769	2 593	1.2%	+47%
Congregational/United Church of Christ	599	1 378	0.7%	
Jehovah's Witnesses	1,381,000	1,331,000	0.6%	-4%
Assemblies of God	660,000	1,106,000	0.5%	+68%

* V tisících obyvatel. Počítání jsou pouze dospělí obyvatelé.

¹⁹³ Zdroj http://www.adherents.com/rel_USA.html.

13.5 Příloha 5

Mapa 129 mormonských chrámů.¹⁹⁴

¹⁹⁴ Zdroj: <http://www.ldschurchtemples.com/world/>

13.6 Příloha 6

Články víry Církve Ježíše Krista Svatých¹⁹⁵

Články víry Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů znějí takto:

Historická poznámka: Krátce poté, co byla Církev v roce 1830 zorganizována, shrnul Joseph Smith, první prorok novodobé historie a zakladatel Církve Ježíše Krista, v odpovědi na dotaz základní nauku Církve výše uvedenými 13 hlavními body.

1. Věříme v Boha, Věčného Otce, a v Jeho Syna, Ježíše Krista, a v Ducha Svatého.

2. Věříme, že lidé budou potrestáni za své vlastní hříchy, a ne za přestupek Adamův.

3. Věříme, že skrze usmíření Kristovo může být spaseno veškeré lidstvo, skrze poslušnost zákonů a obřadů evangelia.

4. Věříme, že prvními zásadami a obřady evangelia jsou: za první víra v Pána Ježíše Krista; za druhé pokání; za třetí křest ponořením na odpuštění hříchů; za čtvrté vkládání rukou pro dar Ducha Svatého.

5. Věříme, že muž musí být povolán Bohem, skrze proctví a skrze vkládání rukou těch, kteří mají pravomoc, aby kázal evangelium a vykonával jeho obřady.

6. Věříme v tutéž organizaci, jež existovala v prvotní Církvi, totiž v apoštoly, proroky, pastýře, učitele, evangelisty a tak dále.

7. Věříme v dar jazyků, proctví, zjevení, vidění, uzdravování, vykládání jazyků a tak dále.

8. Věříme, že Bible je slovo Boží, nakolik je přeložena správně; také věříme, že Kniha Mormonova je slovo Boží.

9. Věříme všemu, co Bůh zjevil, všemu, co nyní zjevuje, a věříme, že ještě zjeví mnohé veliké a důležité věci týkající se království Božího.

¹⁹⁵ <http://www.mormoni.cz/viranauka/3.html>, Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů v České republice

10. Věříme v doslovné shromáždění Izraele a ve znovuzřízení deseti kmenů; že Sion (Nový Jeruzalém) bude vybudován na americkém kontinentu; že Kristus bude vládnouti osobně na zemi; a že země bude obnovena a obdrží svou rajskou slávu.

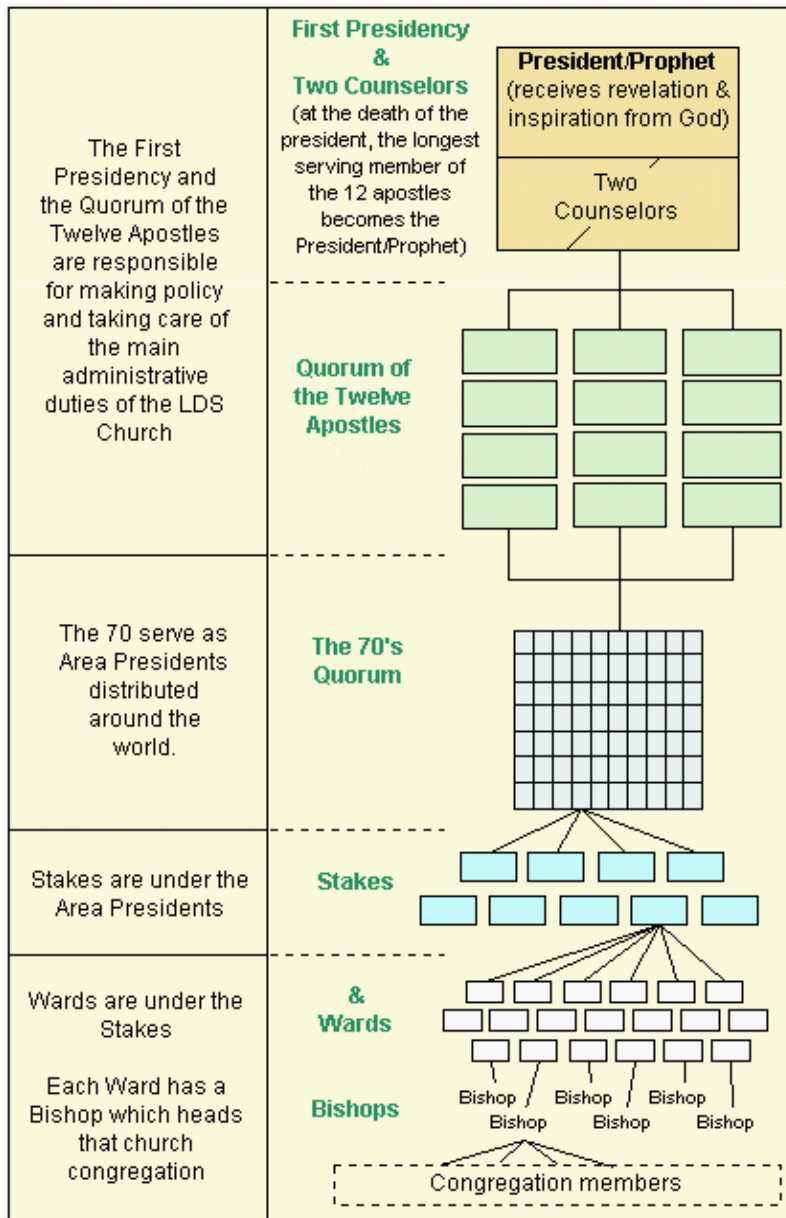
11. Domáháme se výsady uctívati Všemohoucího Boha podle příkazů svého vlastního svědomí a dopřáváme všem lidem stejnou výsadu, necht' uctívají jakkoli, kdekoli nebo cokoli si vyvolí.

12. Věříme, že máme býti podřízeni králům, presidentům, vládcům a veřejným zástupcům, že máme býti poslušni zákona, že ho máme ctíti a podporovati.

13. Věříme, že máme býti čestní, pravdiví, cudní, dobrotivý, ctnostní a že máme činiti dobro všem lidem; vskutku, můžeme říci, že následujeme nabádání Pavlovo - věříme všem věcem, doufáme ve všechny věci, snášeli jsme mnohé věci a doufáme, že budeme schopni snést všechny věci. Je-li cokoli ctnostné, milé nebo dobropověstné nebo chvályhodné, o to usilujeme.

13.7 Příloha 7

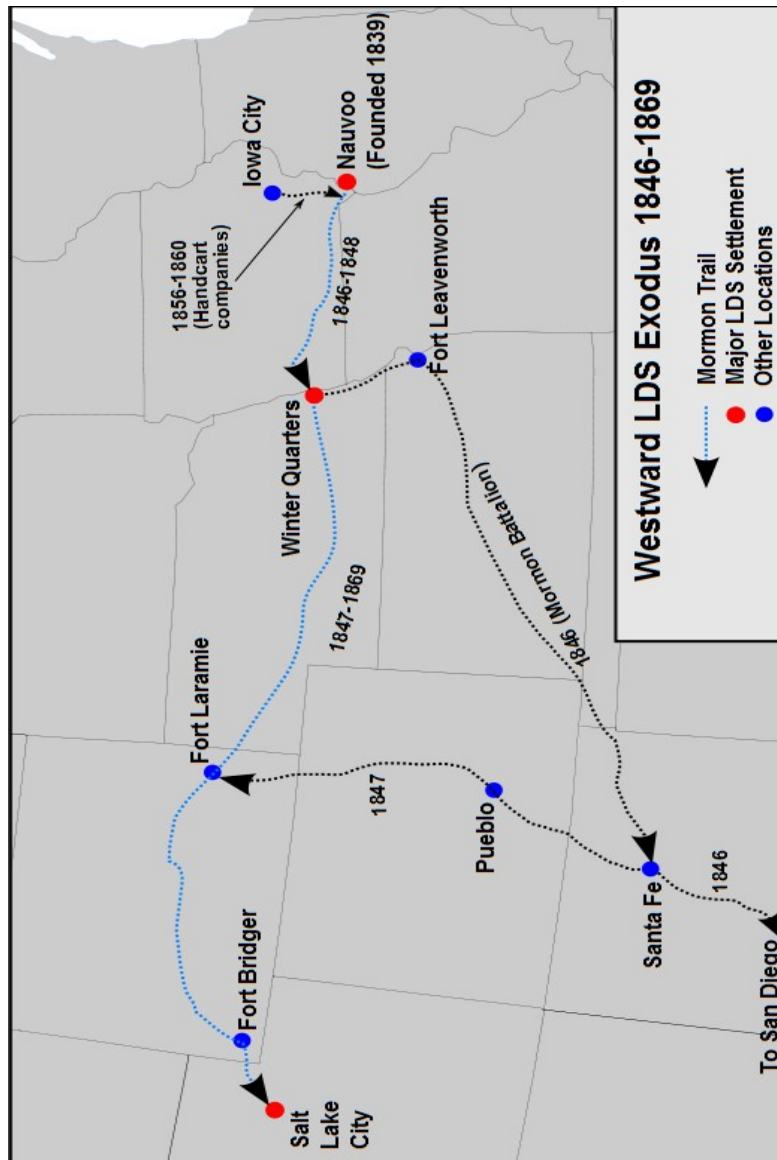
Struktura hierarchie Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů.¹⁹⁶

¹⁹⁶ Převzato z http://www.mormonwiki.org/images/f/f2/LDS_church_structure.gif.

13.8 Příloha 8

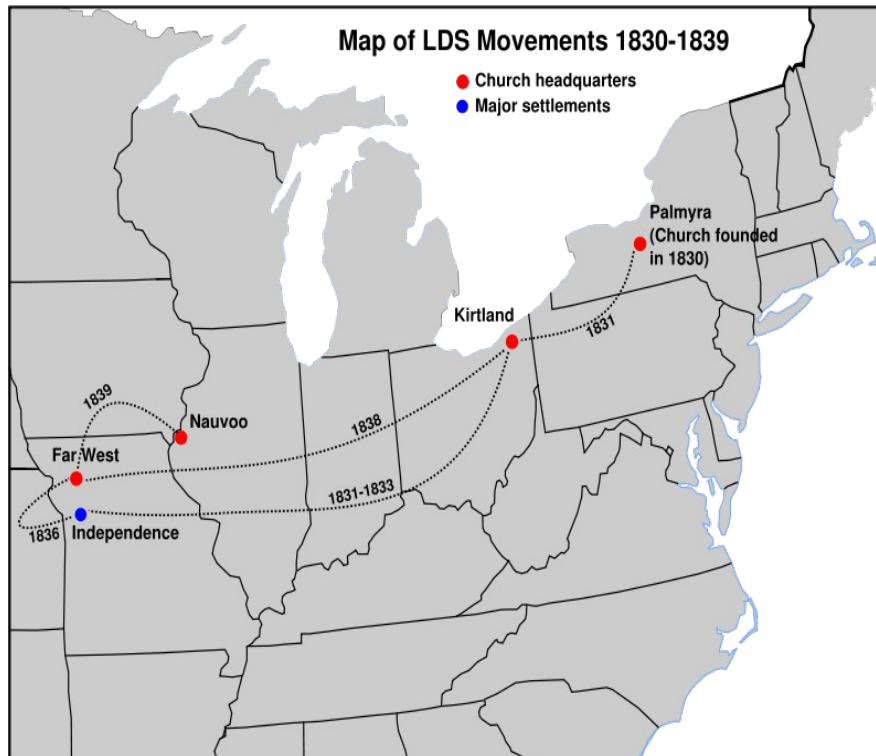
Mapa znázorňující mormonský exodus směrem na západ v letech 1846-1869.¹⁹⁷

¹⁹⁷ Převzato z <http://en.wikipedia.org/wiki/File:LDS1846-1869.svg>

13.9 Příloha 9

Mapa pohybu mormonů v letech 1830-1839.¹⁹⁸

¹⁹⁸ Převzato z http://map_of_lds_movement_1830-1839_en.wikipedia.org